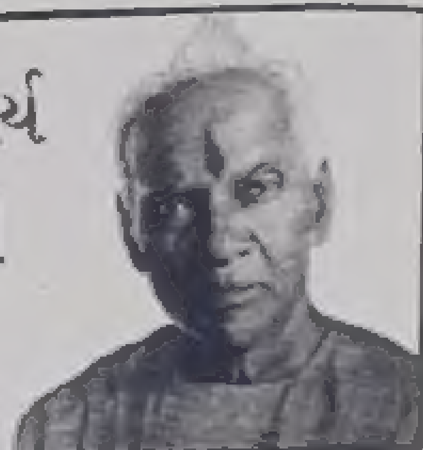
સંસ્કૃતિ સુવાસ

ધોરણ-૮

સંસ્કૃતિ પુરુષ પરમપૂજ્ય આચાર્ય શ્રીરામ શર્માજીની કલમથી સંસ્કૃતિની એક ઝલક

ભારતીય સંસ્કૃતિનો ઉદ્‌ભવ, વિકાસ, પ્રયોગ, પોષણ તથા ફેલાવો ભારતમાંથી થયો, તેથી તેને એ નામે બોલાવવામાં આવે તો તે યોગ્ય જ છે, પરંતુ એનો અર્થ એવો નથી કે તેનો ઉપયોગ ફક્ત આ જ દેશના રહેવાસીઓ સુધી મર્યાદિત હોય.

યજુર્વેદ ૭/૧૪માં એક પદ આવે છે - સા પ્રથમા **સંસ્કૃતિર્વિશ્વવારા** અર્થાત્ આ એવી પહેલી સંસ્કૃતિ છે કે જે વિશ્વવ્યાપી છે. શક્ય છે કે સૃષ્ટિના આરંભમાં એવી કોઈ સંસ્કૃતિઓનો પણ ઉદય થયો હશે, જે અમુક ક્ષેત્ર પૂરતી જ મર્યાદિત રહી હોય. તે બધાને પાછળ છોડીને આ ભારતીય સંસ્કૃતિ જ સૌ પ્રથમવાર એવા રૂપમાં આગળ આવી કે જેને વિશ્વસંસ્કૃતિ કહી શકાય. જ્યારે તેના વિરાટ તથા ઉત્કૃષ્ટ સ્વરૂપની બધા લોકોને ખબર પડી ત્યારે તેની સર્વશ્રેષ્ઠતાને બધા લોકોએ સ્વીકારી અને તેને સર્વોચ્ચ પણ માની. એના પરિણામે તે વિશ્વવ્યાપી બનતી ગઈ.

સંસ્કૃતિ સુવાસ

ધોરણ -૮

સંકલન અને લેખન :
બ્રહ્મવર્ચસ

પ્રકાશક :
યુગનિર્માણ યોજના વિસ્તાર ટ્રસ્ટ
ગાયત્રી તપોભૂમિ, મથુરા (ઉત્તરપ્રદેશ)

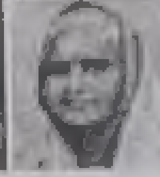

શ્રી વેદમાતા ગાયત્રી ટ્રસ્ટ

નૈતિક, બૌદ્ધિક અને સાંસ્કૃતિક પુનરુત્થાનનું એક રચનાત્મક અભિયાન

ડૉ. પ્રણવ પંડ્યા
પ્રમુખ : અખિલ વિશ્વ ગાયત્રી પરિવાર
કુલાધિપતિ : દેવસંસ્કૃતિ વિદ્યાલય
સંપાદક : અખંડજ્યોતિ

શૈલબાળા પંડ્યા
સુપુત્રી : માતા ભગવતીદેવી શર્મા
વેદમૂર્તિ તપોનિષ્ઠ પં. શ્રીરામ શર્મા આચાર્ય

૩ મે, ૨૦૧૩,
નવસંવત્ ૨૦૭૦

શુભકામના સંદેશ

મંગલમયો નૂતનાબ્દઃ । પરાભવનામકો નૂતનસંવત્સર સર્વેભ્યઃ મંગલમયો ભૂયાત્ ॥

ભારતીય સંસ્કૃતિ જ્ઞાનપરીક્ષાના નવા અભ્યાસક્રમ ધો.૫ **'સંસ્કૃતિ અંકુર'**, ધો. ૬ **'સંસ્કૃતિ પલ્લવ'**, ધો. ૭ **'સંસ્કૃતિ પુષ્પ'**, ધો.૮ **'સંસ્કૃતિ સુવાસ'**, ધો.૯ **'સંસ્કૃતિ મધુ'** અને ધો. ૧૦ **'સંસ્કૃતિ ભ્રમર'** પ્રાપ્ત કરતાં મન આનંદિત છે. નવો અભ્યાસક્રમ તૈયાર કરવામાં સંપાદકમંડળને વિશેષ શોધકાર્ય કરવું પડ્યું. સન ૧૯૯૪થી લેવાતી ભારતીય સંસ્કૃતિ જ્ઞાનપરીક્ષા સાથે જોડાયેલા શિક્ષકો, વિદ્યાર્થીઓ તથા વિદ્યાર્થિનીઓના વિચારોને આમાં સ્થાન આપવામાં આવ્યું. અભ્યાસક્રમ તથા પ્રશ્નોત્તરી બનાવવામાં એ વાતનું પણ ધ્યાન રાખવામાં આવ્યું કે આ પ્રશ્નો વિદ્યાર્થીઓ માટે વિવિધ કક્ષાએ ભારતીય સંસ્કૃતિ, અધ્યાત્મ, વિજ્ઞાન, ધર્મ, દર્શન વગેરેની માહિતી તો આપે જ, પરંતુ સાથે સાથે દર વર્ષે લેવાતી પરીક્ષામાં પણ ઉપયોગી બને.

ભારતીય સંસ્કૃતિ જ્ઞાનપરીક્ષા વીસમા વર્ષમાં પ્રવેશ કરી રહી છે. આ વીસ વર્ષોની નિર્વિઘ્ન યાત્રામાં લાખો સ્કૂલો તથા શિક્ષકો સહિત કરોડો વિદ્યાર્થીઓના જીવનમાં દિવ્યતાનો સમાવેશ થયો છે. સન ૧૯૯૪ના પ્રથમ સત્રમાં જે વિદ્યાર્થીઓએ પરીક્ષા આપી હશે તેઓ હવે એક કુશળ નાગરિક તથા ભારતીય સંસ્કૃતિનો ફેલાવો કરનાર સંસ્કૃતિના સંવાહકની ભૂમિકા નિભાવી રહ્યા હશે.

૨૦૧૨-૧૩ના સત્રમાં ભારતનાં બાવીસ રાજ્યો, ચારસો પચાસ જિલ્લા, એક લાખ સ્કૂલો તથા શિક્ષકો સહિત નવ ભાષાઓમાં લેવાયેલી આ પરીક્ષામાં ૪૬ લાખ વિદ્યાર્થીઓએ ભાગ લીધો હતો. તેમને ભારતીય સંસ્કૃતિ, અધ્યાત્મવિજ્ઞાન તથા જીવન જીવવાની કલારૂપી ત્રિવેણીમાં સ્નાન કરવાનો મોકો મળ્યો છે. આ પરીક્ષાઓમાં બેસનારા વિદ્યાર્થીઓ જ્યાં પણ હોય તેઓ બીજા વિદ્યાર્થીઓની તુલનામાં માનવીય મૂલ્યોને જીવનમાં મહત્ત્વનું સ્થાન આપીને ગૌરવપૂર્ણ જીવન જીવી રહ્યા છે.

નવા પ્રકાશન માટે ભારતીય સંસ્કૃતિ જ્ઞાનપરીક્ષા સાથે જોડાયેલા વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો તથા કાર્યકર્તાઓને શુભકામના, સંપાદક મંડળને હાર્દિક વધાઈ તથા ઋષિયુગ્મ તરફથી સ્નેહભર્યા આશીર્વાદ.

(ડૉ. પ્રણવ પંડ્યા)

(શૈલબાળા પંડ્યા)

ગાયત્રીતીર્થ શાંતિકુંજ, હરિદ્વાર - ૨૪૯૪૧૧ (ઉત્તરાખંડ) ભારત
ફોન : (૧૩૩૪) ૨૬૦૬૦૨, ૨૬૦૩૦૯, ૨૬૧૩૨૮ ફેક્સ : (૧૩૩૪) ૨૬૦૮૬૬
વેબ સાઈટ : www.awgp.org ઈ-મેલ : shantikunj@awgp.org

અનુક્રમણિકા

ખંડ (અ) - પાઠ્યપુસ્તક

ખંડ (બ) - પ્રશ્નબેંક

હવે આપ વાંચશો - આધ્યાત્મિક પર્યાવરણ, ઋષિઓનું સંશોધન, નૈતિક શિક્ષણ, આપણો દેશ, ઈતિહાસ, મહાપુરુષો, સંસ્કૃતિનાં વ્યાપક પાસાં, સ્વાસ્થ્ય - આસન/પ્રાણાયામ, રમતો તથા વિજ્ઞાન સંબંધિત જ્ઞાન આપતા બહુમુખી પ્રશ્નો

વ્યવસ્થિત જીવનની ચાવી - સમયપાલન

નિયમપૂર્વક અને સમયસર કામ કરવાથી બધાં કામ સારી રીતે પૂરાં થાય છે. જીવનમાં સમયપાલનનું ખૂબ મહત્વ છે. તેના વગર કામ અધુરાં રહી જાય છે.

જ્યારે કામ સારી રીતે પૂરું થઈ જાય છે ત્યારે આત્મસંતોષ થાય છે અને મનમાં ઉત્સાહ પેદા થાય છે. જો કામ પૂરું ના થાય તો અસંતોષ તથા ગ્લાનિ થાય છે. વિચારવાન લોકો હંમેશાં સમયનું ધ્યાન રાખે છે. અમેરિકાના પ્રથમ રાષ્ટ્રપતિ જ્યોર્જ વોશિંગ્ટન સમયનું ચુસ્ત રીતે પાલન કરતા હતા. એકવાર તેમણે કેટલાક મહેમાનોને ત્રણ વાગે ભોજન માટે બોલાવ્યા. ૩.૩૦ વાગ્યે રાષ્ટ્રપતિએ સૈનિક કમાન્ડરોની એક જરૂરી બેઠકમાં ભાગ લેવાનો હતો. અગાઉથી ત્રણ વાગે ભોજન પીરસવામાં આવ્યું, પરંતુ ત્યાં સુધી એક પણ મહેમાન આવ્યો ન હતો. વોશિંગ્ટને એક વાર તો વિચાર કર્યો કે મહેમાનોની રાહ જોઉં, નહિ તો તેમને ખોટું લાગશે, પરંતુ જો રાહ જુએ તો મહત્વપૂર્ણ બેઠકમાં જઈ ના શકાય, આથી રાષ્ટ્રપતિએ સમયપાલનને મહત્વ આપ્યું અને નોકરને કહ્યું કે બાકીની થાળી લઈ લે. હું એકલો જ ભોજન કરીશ. જ્યારે વોશિંગ્ટન ભોજન કરી રહ્યા હતા ત્યારે મહેમાનો આવી ગયા. તેમણે મોડા આવવા બદલ ખેદ પ્રગટ કર્યો, પરંતુ તેમની રાહ ન જોવા બદલ અસંતોષ પણ પ્રગટ કર્યો. મહેમાનો ભોજન માટે બેઠા એટલામાં તો વોશિંગ્ટન પોતાનું ભોજન પૂરું કરીને મિટિંગમાં જતા રહ્યા.

મહેમાનોને એ વાતનું દુઃખ થયું કે પાંચ મિનિટ પણ તેમની રાહ ન જોઈ. વળી વોશિંગ્ટન પોતાનું ભોજન પૂરું કરીને તરત જ ત્યાંથી જતા રહ્યા, તેથી તેઓ વધારે દુઃખી થઈ ગયા. જેમ તેમ કરીને ભોજન પૂરું કરીને તેઓ પણ પોતાને ઘેર પાછા ફર્યા.

સૈનિક કમાન્ડરોની બેઠકમાં પહોંચતાં જ તેમને ખબર પડી કે જો તેઓ સમયસર ના પહોંચ્યા હોત તો અમેરિકાના એક ભાગમાં ભયંકર વિદ્રોહ થઈ જાત. તેમના સમયસર પહોંચવાના કારણે સ્થિતિને સંભાળી લેવામાં આવી અને ધન તથા જનની ખૂબ મોટી હાનિ થતાં બચી ગઈ.

મહેમાનોને થોડા સમય પછી જ્યારે આ વાતની ખબર પડી ત્યારે તેમને નિયમિતતા તથા સમયપાલનનું મહત્વ સમજાયું. અલબત્ત, સમય કે ટીક રાખવાથી ભયંકર મુશ્કેલીઓને રોકી શકાય છે અને સારી રીતે જીવન જીવી શકાય છે.

તેઓ ફરીથી રાષ્ટ્રપતિને ઘેર ગયા અને તે દિવસે મોડા આવવા બદલ તેમની ક્ષમા માગી. રાષ્ટ્રપતિએ કહ્યું કે એમાં ક્ષમા માગવા જેવી કોઈ વાત નથી, પરંતુ આપણે પોતાના જીવનની વ્યવસ્થા અને પરિવાર, સમાજ તથા દેશની ઉન્નતિ કરવી હોય તો આપણે સમયનું કડકાઈથી પાલન કરવું જોઈએ.

પ્રશ્ન - ૧. સમયપાલનને વ્યવસ્થિત જીવનની ચાવી શા માટે કહેવામાં આવી છે?

૨. મહેમાનો [illegible] શું હતું?

સ્વાધ્યાય - એક માનસિક યોગ

જે રીતે શરીરને સ્વસ્થ અને મજબૂત બનાવી રાખવા માટે પૌષ્ટિક ભોજનની જરૂર પડે છે એ જ રીતે મન તથા બુદ્ધિને સ્વસ્થ રાખવા માટે ઉત્તમ સાહિત્યનો સ્વાધ્યાય જરૂરી છે.

માનવજીવનને સુખી, ઉન્નત તથા સુસંસ્કારી બનાવવા માટે સદ્ગ્રંથોનો સ્વાધ્યાય (અધ્યયન, મનન અને ચિંતન) કરવો અત્યંત જરૂરી છે કારણ કે તે માણસનો વિશ્વાસુ મિત્ર છે અને આત્માને તૃપ્ત તથા પુષ્ટ કરે છે. એનાથી આદર્શ જીવન જીવવાની પ્રેરણા મળે છે અને સમસ્યાઓનું સમાધાન થાય છે. તે ચરિત્રનિર્માણમાં મદદરૂપ બને છે.

વિશ્વમાં જેટલા મહાપુરુષો, વૈજ્ઞાનિકો, ઋષિઓ, મહર્ષિઓ, વિચારકો, સમાજસેવકો વગેરે થયા છે તે બધા સ્વાધ્યાયશીલ હતા. સારા સાહિત્યનો સ્વાધ્યાય કલ્પવૃક્ષની જેમ લાભદાયક હોય છે. અશ્લીલ તથા જાસૂસી સાહિત્ય ફક્ત મનોરંજન આપે છે, તેનાથી મગજનું પતન થાય છે અને તે વધી જાય છે. પ્રિય બાળકો, જો તમારે ઉન્નત અને સન્માનનીય બનવું હોય તો આળસ પ્રમાદ છોડીને નિયમિત સ્વાધ્યાય કરો. શાસ્ત્રોમાં કહ્યું છે કે "સ્વાધ્યાયાન્મા પ્રમદઃ".

મિત્રો! શરીરને સ્વસ્થ અને મજબૂત રાખવા માટે જે રીતે પૌષ્ટિક ભોજનની જરૂર પડે છે એ જ રીતે મન અને બુદ્ધિને સ્વસ્થ તથા તેજસ્વી બનાવવા માટે ઉત્તમ ગ્રંથોનો સ્વાધ્યાય જરૂરી છે. ગીતામાં ભગવાન કૃષ્ણે સ્વાધ્યાયને વાણીનું તપ કહ્યું છે. સ્વાધ્યાયનો એક અર્થ પોતાનું અધ્યયન કરવું એવો પણ થાય છે.

શક્તિશાળી અને ઉન્નત બનવાની ભાવના એક આધ્યાત્મિક પુરુષાર્થ છે, જેનાથી વિજય મળે તે સાધનાને શક્તિ મળે છે. ગૌતમ બુદ્ધે ભૌતિક ચીજોનો ત્યાગ કરી સાધના કરી તો તેઓ શક્તિવાન બન્યા. ગાંધીજીએ પોતાની માનસિક તથા આધ્યાત્મિક શક્તિથી અંગ્રેજોને આ દેશ છોડવા મજબૂર કર્યા.

વિચારોની શક્તિ અલૌકિક છે. માણસના ઉત્થાન - પતનનું કારણ તેના વિચારો જ હોય છે. આજે સમાજ તથા દેશની જે અવદશા થઈ છે તે આપણા નિકૃષ્ટ વિચારોનું તથા જીવનમૂલ્યોના હ્રાસનું જ પરિણામ છે. સમાજ તથા દેશને ફરીથી ઉન્નત બનાવવા માટે નિયમિત રૂપે ઉત્તમ ગ્રંથોનો સ્વાધ્યાય જરૂરી છે.

આજકાલ સાહિત્યના વાંચનથી વિચારોની યોગ્યતા વધે છે. સાહિત્યમાં સમાજને બદલવાની શક્તિ હોવી જોઈએ. સાહિત્ય સમાજનું દર્પણ છે. સાહિત્ય એવું હોવું જોઈએ કે જેનાથી મનુષ્યનું

ખંડ (અ) - પાઠ્યપુસ્તક

વ્યવસ્થિત જીવનની ચાવી - સમયપાલન

નિયમપૂર્વક અને સમયસર કામ કરવાથી બધાં કામ સારી રીતે પૂરાં થાય છે. જીવનમાં સમયપાલનનું ખૂબ મહત્ત્વ છે. તેના વગર કામ અધૂરાં રહી જાય છે.

જ્યારે કામ સારી રીતે પૂરું થઈ જાય છે ત્યારે આત્મસંતોષ થાય છે અને મનમાં ઉત્સાહ પેદા થાય છે. જો કામ પૂરું ના થાય તો અસંતોષ તથા ગ્લાનિ થાય છે. વિચારવાન લોકો હંમેશાં સમયનું ધ્યાન રાખે છે. અમેરિકાના પ્રથમ રાષ્ટ્રપતિ જ્યોર્જ વૉશિંગ્ટન સમયનું ચુસ્ત રીતે પાલન કરતા હતા. એકવાર તેમણે કેટલાક મહેમાનોને ત્રણ વાગે ભોજન માટે બોલાવ્યા. ૩.૩૦ વાગ્યે રાષ્ટ્રપતિને સૈનિક કમાંડરોની એક જરૂરી બેઠકમાં ભાગ લેવાનો હતો. બરાબર ત્રણ વાગે ભોજન પીરસવામાં આવ્યું, પરંતુ ત્યાં સુધી એક પણ મહેમાન આવ્યો નહોતો. વૉશિંગ્ટનને એક વાર તો વિચાર આવ્યો કે મહેમાનોની રાહ જોઉં, નહિ તો તેમને ખોટું લાગશે, પરંતુ જો રાહ જુએ તો મહત્ત્વપૂર્ણ બેઠકમાં જઈ ના શકાય, આથી રાષ્ટ્રપતિએ સમયપાલનને મહત્ત્વ આપ્યું અને નોકરને કહ્યું કે બાકીની પ્લેટો લઈ લે. હું એકલો જ ભોજન કરીશ. જ્યારે વૉશિંગ્ટન ભોજન કરી રહ્યા હતા ત્યારે મહેમાનો આવી ગયા. તેમણે મોડા આવવા બદલ ખેદ પ્રગટ કર્યો, પરંતુ તેમની રાહ ન જોવા બદલ અસંતોષ પણ પ્રગટ કર્યો. મહેમાનો ભોજન માટે બેઠા. એટલામાં તો વૉશિંગ્ટન પોતાનું ભોજન પૂરું કરીને મિટિંગમાં જતા રહ્યા.

મહેમાનોને એ વાતનું દુઃખ હતું કે પંદર મિનિટ પણ તેમની રાહ ન જોઈ. વળી વૉશિંગ્ટન પોતાનું ભોજન પૂરું કરીને તરત જ ત્યાંથી જતા રહ્યા, તેથી તેઓ વધારે દુઃખી થઈ ગયા. ગમે તે રીતે ભોજન પૂરું કરીને તેઓ પણ પોતાને ઘેર પાછા ફર્યા.

સૈનિક કમાંડરોની બેઠકમાં પહોંચતાં જ તેમને ખબર પડી કે જો તેઓ સમયસર ના આવત તો અમેરિકાના એક ભાગમાં ભયંકર વિદ્રોહ થઈ જાત. તેમના સમયસર પહોંચવાના કારણે સ્થિતિને સંભાળી લેવામાં આવી અને ધન તથા જનની બહુ મોટી હાનિ થતાં બચી ગઈ.

મહેમાનોને થોડા સમય પછી જ્યારે એ વાતની ખબર પડી ત્યારે તેમને નિયમિતતા તથા સમયપાલનનું મહત્ત્વ સમજાયું. આળસ, પ્રમાદ કે ઢીલ રાખવાથી ભયંકર નુકસાનને રોકી શકાય છે અને સારી રીતે જીવન જીવી શકાય છે.

તેઓ ફરીથી રાષ્ટ્રપતિને ઘેર ગયા અને તે દિવસે મોડા પડવા બદલ તેમની ક્ષમા માગી. રાષ્ટ્રપતિએ કહ્યું કે એમાં ક્ષમા માગવા જેવી કોઈ વાત નથી, પરંતુ જેમણે પોતાના જીવનની વ્યવસ્થા અને પરિવાર, સમાજ તથા દેશની ઉન્નતિ કરવી હોય તેમણે સમયનું કડકાઈથી પાલન કરવું જોઈએ.

પ્રશ્નો - ૧. સમયપાલનને વ્યવસ્થિત જીવનની ચાવી શા માટે કહેવામાં આવી છે?

૨. મહેમાનો અપ્રસન્ન થવાનું શું કારણ હતું?

ખંડ (અ) - પાઠ્યપુસ્તક

વ્યવસ્થિત જીવનની ચાવી - સમયપાલન

નિયમપૂર્વક અને સમયસર કામ કરવાથી બધાં કામ સારી રીતે પૂરાં થાય છે. જીવનમાં સમયપાલનનું ખૂબ મહત્ત્વ છે. તેના વગર કામ અધૂરાં રહી જાય છે.

જ્યારે કામ સારી રીતે પૂરું થઈ જાય છે ત્યારે આત્મસંતોષ થાય છે અને મનમાં ઉત્સાહ પેદા થાય છે. જો કામ પૂરું ના થાય તો અસંતોષ તથા ગ્લાનિ થાય છે. વિચારવાન લોકો હંમેશાં સમયનું ધ્યાન રાખે છે. અમેરિકાના પ્રથમ રાષ્ટ્રપતિ જ્યોર્જ વૉશિંગ્ટન સમયનું ચુસ્ત રીતે પાલન કરતા હતા. એકવાર તેમણે કેટલાક મહેમાનોને ત્રણ વાગે ભોજન માટે બોલાવ્યા. ૩.૩૦ વાગ્યે રાષ્ટ્રપતિને સૈનિક કમાંડરોની એક જરૂરી બેઠકમાં ભાગ લેવાનો હતો. બરાબર ત્રણ વાગે ભોજન પીરસવામાં આવ્યું, પરંતુ ત્યાં સુધી એક પણ મહેમાન આવ્યો નહોતો. વૉશિંગ્ટનને એક વાર તો વિચાર આવ્યો કે મહેમાનોની રાહ જોઉં, નહિ તો તેમને ખોટું લાગશે, પરંતુ જો રાહ જુએ તો મહત્ત્વપૂર્ણ બેઠકમાં જઈ ના શકાય, આથી રાષ્ટ્રપતિએ સમયપાલનને મહત્ત્વ આપ્યું અને નોકરને કહ્યું કે બાકીની પ્લેટો લઈ લે. હું એકલો જ ભોજન કરીશ. જ્યારે વૉશિંગ્ટન ભોજન કરી રહ્યા હતા ત્યારે મહેમાનો આવી ગયા. તેમણે મોડા આવવા બદલ ખેદ પ્રગટ કર્યો, પરંતુ તેમની રાહ ન જોવા બદલ અસંતોષ પણ પ્રગટ કર્યો. મહેમાનો ભોજન માટે બેઠા. એટલામાં તો વૉશિંગ્ટન પોતાનું ભોજન પૂરું કરીને મિટિંગમાં જતા રહ્યા.

મહેમાનોને એ વાતનું દુખ હતું કે પંદર મિનિટ પણ તેમની રાહ ન જોઈ. વળી વૉશિંગ્ટન પોતાનું ભોજન પૂરું કરીને તરત જ ત્યાંથી જતા રહ્યા, તેથી તેઓ વધારે દુખી થઈ ગયા. ગમે તે રીતે ભોજન પૂરું કરીને તેઓ પણ પોતાને ઘેર પાછા ફર્યા.

સૈનિક કમાંડરોની બેઠકમાં પહોંચતાં જ તેમને ખબર પડી કે જો તેઓ સમયસર ના આવત તો અમેરિકાના એક ભાગમાં ભયંકર વિદ્રોહ થઈ જાત. તેમના સમયસર પહોંચવાના કારણે સ્થિતિને સંભાળી લેવામાં આવી અને ધન તથા જનની બહુ મોટી હાનિ થતાં બચી ગઈ.

મહેમાનોને થોડા સમય પછી જ્યારે એ વાતની ખબર પડી ત્યારે તેમને નિયમિતતા તથા સમયપાલનનું મહત્ત્વ સમજાયું. આળસ, પ્રમાદ કે ઢીલ રાખવાથી ભયંકર નુકસાનને રોકી શકાય છે અને સારી રીતે જીવન જીવી શકાય છે.

તેઓ ફરીથી રાષ્ટ્રપતિને ઘેર ગયા અને તે દિવસે મોડા પડવા બદલ તેમની ક્ષમા માગી. રાષ્ટ્રપતિએ કહ્યું કે એમાં ક્ષમા માગવા જેવી કોઈ વાત નથી, પરંતુ જેમણે પોતાના જીવનની વ્યવસ્થા અને પરિવાર, સમાજ તથા દેશની ઉન્નતિ કરવી હોય તેમણે સમયનું કડકાઈથી પાલન કરવું જોઈએ.

પ્રશ્નો - ૧. સમયપાલનને વ્યવસ્થિત જીવનની ચાવી શા માટે કહેવામાં આવી છે?

૨. મહેમાનો અપ્રસન્ન થવાનું શું કારણ હતું?

સ્વાધ્યાય - એક માનસિક યોગ

જે રીતે શરીરને સ્વસ્થ અને મજબૂત બનાવી રાખવા માટે પૌષ્ટિક ભોજનની જરૂર પડે છે એ જ રીતે મન તથા બુદ્ધિને સ્વસ્થ રાખવા માટે ઉત્તમ સાહિત્યનો સ્વાધ્યાય જરૂરી છે.

માનવજીવનને સુખી, ઉન્નત તથા સુસંસ્કારી બનાવવા માટે સદ્ગ્રંથોનો સ્વાધ્યાય (અધ્યયન, મનન અને ચિંતન) કરવો અત્યંત જરૂરી છે કારણ કે તે માણસનો હિતેચ્છુ મિત્ર છે અને આત્માને તૃપ્ત તથા પુષ્ટ કરે છે. એનાથી આદર્શ જીવન જીવવાની પ્રેરણા મળે છે અને સમસ્યાઓનું સમાધાન થાય છે. તે ચરિત્રનિર્માણમાં મદદરૂપ બને છે.

વિશ્વમાં જેટલા મહાપુરુષો, વૈજ્ઞાનિકો, ઋષિઓ, મહર્ષિઓ, શિક્ષણકારો, સંશોધકો વગેરે થયા છે તે બધા સ્વાધ્યાયશીલ હતા. સારા સાહિત્યનો સ્વાધ્યાય કલ્પવૃક્ષની જેમ ફળદાયક હોય છે. અશ્લીલ તથા જાદૂઈ સાહિત્ય ફક્ત મનોરંજન આપે છે. તેનાથી માણસનું પતન થાય છે અને તે પાપી બને છે. પ્રિય બાળકો, જો તમારે ઉન્નત અને સન્માનનીય બનવું હોય તો આળસપ્રમાદ છોડીને નિયમિત સ્વાધ્યાય કરો. શાસ્ત્રોમાં કહ્યું છે કે "સ્વાધ્યાયાત્ મા પ્રમદઃ".

મિત્રો ! શરીરને સ્વસ્થ અને મજબૂત રાખવા માટે જે રીતે પૌષ્ટિક ભોજનની જરૂર પડે છે એ જ રીતે મન અને બુદ્ધિને સ્વસ્થ તથા તેજસ્વી બનાવવા માટે ઉત્તમ ગ્રંથોનો સ્વાધ્યાય જરૂરી છે. ગીતામાં ભગવાન કૃષ્ણે સ્વાધ્યાયને વાણીનું તપ કહ્યું છે. સ્વાધ્યાયનો એક અર્થ પોતાનું અધ્યયન કરવું એવો પણ થાય છે.

શક્તિશાળી અને ઉન્નત બનવાની ભાવના એક આધ્યાત્મિક પુરુષાર્થ છે. જેનાથી વિજય મળે તે સાધનાને શક્તિ કહે છે. ગૌતમ બુદ્ધે ભૌતિક ચીજોનો ત્યાગ કરી સાધના કરી તો તેઓ શક્તિવાન બન્યા. ગાંધીજીએ પોતાની માનસિક તથા આધ્યાત્મિક શક્તિથી અંગ્રેજોને આ દેશ છોડવા મજબૂર કર્યા.

વિચારોની શક્તિ અલૌકિક છે. માણસના ઉત્થાન - પતનનું કારણ તેના વિચારો જ હોય છે. આજે સમાજ તથા દેશની જે અવદશા થઈ છે તે આપણા નિકૃષ્ટ વિચારોનું તથા જીવનમૂલ્યોના હ્રાસનું જ પરિણામ છે. સમાજ તથા દેશને ફરીથી ઉન્નત બનાવવા માટે નિયમિત રૂપે ઉત્તમ ગ્રંથોનો સ્વાધ્યાય જરૂરી છે.

માણસમાં સાહિત્યના વાંચનથી વિચારોની યોગ્યતા વધે છે. સાહિત્યમાં સમાજને બદલવાની શક્તિ હોવી જોઈએ. સાહિત્ય સમાજનું દર્પણ છે. સાહિત્ય એવું હોવું જોઈએ કે જેનાથી મનુષ્યનું

ચિંતન, ચરિત્ર તથા વ્યવહાર ઊંચાં બને અને લોકોમાં નૈતિક મૂલ્યોનો વિકાસ થાય. સ્વામી વિવેકાનંદે કહ્યું છે, "આજનું શિક્ષણ તથા સાહિત્ય વિદ્યાર્થીઓને નકારાત્મક વિચારો આપે છે." આનો અર્થ એ છે કે આજે વિદ્યાર્થીઓને સ્વાર્થી, અહંકારી તથા તણાવગ્રસ્ત બનાવે તેવા વિચારો તેમને પ્રાપ્ત થઈ રહ્યા છે. આજે જે લોકો સમાજ વિરોધી, અનૈતિક, ભ્રષ્ટ તથા ગુનાહિત પ્રવૃત્તિઓમાં લિપ્ત છે તેઓ ઉચ્ચશિક્ષિત જોવા મળ્યા છે. માત્ર શ્રેષ્ઠ સાહિત્યના અધ્યયનથી જ યુવાઓમાં સકારાત્મક અને ઉન્નતિશીલ વિચારો પેદા થાય છે. જે સાહિત્યના વાંચનથી મન તથા હૃદય ફૂલની જેમ સુગંધિત તથા સુવિકસિત બને અને સમસ્યાઓનું સમાધાન કરે એવું જ સાહિત્ય શ્રેષ્ઠ છે. એવા સાહિત્યથી વ્યક્તિ તથા રાષ્ટ્રની શક્તિ વધે છે. હિન્દી સાહિત્યરચનાના મધ્યકાળને સર્વશ્રેષ્ઠ કહી શકાય, જેમાં વ્યક્તિ, સમાજ તથા રાષ્ટ્રના નિર્માણની સાથે સાથે સાંસ્કૃતિક ગુણો તથા ચરિત્રનિર્માણના સિદ્ધાંતોનું, ધર્મઅધર્મ તથા પાપપુણ્યનાં સૂત્રોનું પ્રતિપાદન કરવામાં આવ્યું છે. તેણે સમાજના ઉત્થાન તથા ધાર્મિક એકતાનાં સૂત્રો પ્રદાન કર્યાં છે.

સ્વાધ્યાયમાં પ્રમાદ ના કરો. ભારતીય સંસ્કૃતિમાં સ્વાધ્યાય તથા સત્સંગને જેટલું મહત્ત્વનું સ્થાન મળ્યું છે એટલું બીજે ભાગ્યે જ જોવા મળે. નિયમિત સ્વાધ્યાય બૌદ્ધિક પ્રખરતા વધારે છે તથા અંતરની શુદ્ધિ કરીને આત્મબળ વધારે છે. જે વિદ્યાર્થીઓ સ્વાધ્યાયશીલ હોય છે તેઓ જ ઉચ્ચગુણ સાથે પરીક્ષા પાસ કરે છે અને ઊંચું પદ પ્રાપ્ત કરે છે. સ્વાધ્યાય એક સાધના છે, તપ છે. જે જેટલો વધારે સ્વાધ્યાય કરે છે તેટલી જ તેને વધારે સફળતા મળે છે. વ્યક્તિત્વને પવિત્ર તથા સંસ્કારવાન અને મન, બુદ્ધિ, ચરિત્ર તથા વ્યવહારને શ્રેષ્ઠ બનાવવાં હોય તો શ્રેષ્ઠ સાહિત્યનો સ્વાધ્યાય જ સર્વોત્તમ ઉપાય છે.

સારું મિત્રો, એ બતાવો કે આજે સમસ્યાઓનું સમાધાન કરી શકે, વ્યક્તિત્વનિર્માણ કરી શકે એવું; સ્વાધ્યાય, શિક્ષણ, સંસ્કૃતિ અને આધ્યાત્મિક વિજ્ઞાન સંબંધી સાહિત્ય ક્યાં મળશે?

મિત્રો! એવું સાહિત્ય રામકૃષ્ણ મિશન, યુગનિર્માણ યોજના, મથુરા, અરવિંદ મિશન, ગીતાપ્રેસ, ગોરખપુર વગેરે અનેક સંસ્થાઓના સાહિત્યસ્ટોલ પરથી મળી શકશે.

પ્રશ્નો -

૧. "આજનું શિક્ષણ તથા સાહિત્ય વિદ્યાર્થીઓને નકારાત્મક વિચારો આપે છે" આ કોનું કથન છે?

૨. સ્વાધ્યાયના મહત્ત્વ પર ટૂંકમાં લખો.

૩. રાષ્ટ્ર તથા સમાજનો પ્રાણ કોને કહેવામાં આવ્યો છે?

૪. સ્વાધ્યાયનો અર્થ શો છે? કેવાં પુસ્તકોનો સ્વાધ્યાય કરવો જોઈએ?

ॐ માંગલિક પ્રતીક ॐ અને સ્વસ્તિક

પ્રતીકોની પાછળ એક સૂક્ષ્મ ભાવ છુપાયેલો હોય છે. તેને જાગ્રત [illegible] મૂર્તિઓ [illegible] પર્વત, વૃક્ષ, પશુપક્ષી, નદી, ચૂલો, [illegible] તથા [illegible] પૂજા કરવામાં આવે [illegible] ભાવસંવેદનાઓને જગાડી તેમને શુદ્ધ કરવા માટે અધ્યાત્મવેત્તાઓએ આ પ્રતીકોને [illegible] જરૂરી માન્યા છે. વિચાર સૂક્ષ્મ છે. તેમની કોઈ આકૃતિ હોતી નથી. [illegible] સાકારરૂપ આપી શકાય છે. કોઈપણ મૂર્તિની પાછળ આવા જ ભાવપૂર્ણ વિચાર [illegible]

નિરાકારવાદીઓ પણ પોતાની શ્રદ્ધા વ્યક્ત કરવા કોઈ ને કોઈ પ્રતીકોનો [illegible] ક્રોસનું સન્માન કરે છે. મુસલમાનો કાબા તરફ મોં કરીને નમાજ પઢે છે અને મક્કા જઈને [illegible] ચુંબન કરીને પોતાની યાત્રા સફળ માને છે. તથા [illegible] માન્યતા પણ પ્રતીકપૂજા છે. હિંદુઓ પણ મંદિરમાં જઈને મૂર્તિપૂજા કરે છે. શીખોની શ્રદ્ધા તથા આસ્થાનું પ્રતીક ગુરુદ્વારા છે. આ જ ભાવથી રાષ્ટ્રધ્વજનું અભિવાદન અને સન્માન કરવામાં આવે છે. આર્યસમાજીઓ અને પારસીઓ અગ્નિપૂજા કરે છે.

ભારતીય ધર્મ તથા સંસ્કૃતિમાં પ્રતીકપૂજાના માધ્યમથી [illegible] વ્યક્તિઓ પ્રત્યે કૃતજ્ઞતાનો ભાવ સમાયેલો છે. [illegible] દિવ્યગુણોથી સંપન્ન બની શકે એ જ ઉદ્દેશ્યથી પૂજા-ઉપાસનાનું વિધાન કરવામાં આવ્યું છે.

સ્વસ્તિક વૈદિક સંસ્કૃતિનું એક મહત્ત્વનું પ્રતીક છે. તેને [illegible] અને અનંત સૌંદર્ય માનવામાં આવે છે. વૈદિકકાળથી સ્વસ્તિકનો [illegible] ચાલ્યો આવ્યો છે. રામાયણ તથા મહાભારતકાળના [illegible] નામ સ્વસ્તિક નામથી પ્રસિદ્ધ છે.

સામુદ્રિક શાસ્ત્ર પ્રમાણે તે એક માંગલિક ચિહ્ન છે. તેને [illegible] માનવામાં આવે છે. સ્વસ્તિક વેદો જેટલો જ જૂનો છે. વેદોમાં પ્રકાશ, કલ્યાણ તથા [illegible] સ્થળે સ્વસ્તિકના પ્રયોગ જોવા મળે છે. જેમ કે 'સ્વસ્તિવાચનમ'

સ્વસ્તિકનો વસ્તુઓના નામકરણમાં પણ પ્રયોગ [illegible] પર સ્વસ્તિકનું ચિહ્ન અંકિત હતું. બૌદ્ધ અને જૈન [illegible] છે. જૈનોના સમગ્ર કર્મવિધાનનો આધાર સ્વસ્તિક છે. [illegible] પૂજ્ય માનવામાં આવે છે. અમરાવતીના સ્તૂપો પર, ચીન, જાપાન [illegible] સ્વસ્તિકનો પણ પ્રચાર થયો. અનેક [illegible] પર સ્વસ્તિકનું ચિહ્ન જોવા મળે છે. વિશ્વવ્યાપી, કલ્યાણકારીના રૂપમાં [illegible] પણ પ્રચલિત છે. [illegible]

[illegible] જર્મનીના લોકો સ્વસ્તિકને શુભ પ્રતીક માને છે. જાપાનમાં મંદિર જેવી [illegible] સ્વસ્તિકનું ચિહ્ન બનાવવામાં આવે છે. કોરિયામાં પાલખી પર સ્વસ્તિક ચીતરેલા [illegible] સ્વસ્તિક [illegible] પ્રતીક છે. તિબેટના લોકો પોતાના શરીર પર સ્વસ્તિક [illegible] અલ્જિરિયા તથા ઈજિપ્તમાં તેનો ઘણો પ્રચાર થયો છે. ચીનમાં માલા, [illegible] [illegible] પર સ્વસ્તિકનું ચિહ્ન બનાવવામાં આવે છે. સાઈપ્રસ ટાપુના દેવોની મૂર્તિઓ પર સ્વસ્તિક ચિહ્ન બનાવવામાં આવે છે.

વિદ્વાનોના કહેવા મુજબ સ્વસ્તિકનું જ રૂપાંતર છે ॐ. ॐ શબ્દની રચના અને આકારની સમીક્ષા કરતાં સ્વસ્તિક અને ॐ માં ઘણી સમાનતા જોવા મળે છે. ॐ અનાદિ સિદ્ધાંતની સત્તાનું પ્રતીક છે. [illegible] તેનું અક્ષર રૂપ છે તથા સ્વસ્તિક જ ॐ રૂપમાં પરમાત્માનું પ્રતીક છે એવું માનવામાં આવે છે. ગીતાના [illegible] અધ્યાયમાં ॐ ની મહત્તા ભગવાન વાસુદેવે બતાવી છે. તેને પોતાનું સ્વરૂપ [illegible] પ્રાર્થના, તપ, યજ્ઞ અને વેદમંત્રોના પ્રારંભિક અક્ષર કહ્યો છે.

દિવાળી પર લક્ષ્મીપૂજામાં સ્વસ્તિકને પ્રધાનતા આપવામાં આવે છે તે બધા જાણે છે. તેના વગર લક્ષ્મીપૂજન અધૂરું ગણાય છે. ભારતવર્ષના વૈદિક સમાજમાં સ્વસ્તિકનો ઉપયોગ વિશેષ રૂપે થાય છે. ઘરના દ્વાર, તિજોરી, ચોપડા વગેરે પર લક્ષ્મીજીની પ્રસન્નતા પ્રાપ્ત કરવાના ઉદ્દેશ્યથી સિંદૂરથી સ્વસ્તિક બનાવવામાં આવે છે. ગુજરાત તથા મહારાષ્ટ્રમાં દરેક પર્વ પર ઘરના ઉંબરા પર સ્વસ્તિક બનાવવાનું ખૂબ શુભ તથા મંગલકારી માનવામાં આવે છે. બૌદ્ધ તથા જૈનોની જેમ શીખધર્મમાં પણ તેનું મહત્ત્વ છે.

સ્વસ્તિકમાં વ્યષ્ટિ અને સમષ્ટિના કલ્યાણનો ભાવ રહેલો છે. સ્વસ્તિક અનાદિ છે. ॐ અને સ્વસ્તિક ભારતીય સંસ્કૃતિના એવાં બે પ્રતીકો છે, જે વિશ્વબ્રહ્માંડને પોતાની અંદર સમાવી લે છે.

લગ્નની આમંત્રણપત્રિકાઓમાં સ્વસ્તિકને સ્થાન આપવાની પાછળ એક મનોવૈજ્ઞાનિક પાસું પણ છે. સ્વસ્તિક જોઈને મનમાં સાત્ત્વિક ભાવ જાગે છે. કર્ણાટકમાં સ્વસ્તિક નામનું વ્રત પ્રસિદ્ધ છે. મનુષ્યની સાચી ઉન્નતિ તથા સંસારમાં શાંતિ સ્વસ્તિકની ધારણા વગર શક્ય નથી. આપણે તેના માહાત્મ્ય તથા તત્ત્વને સમજીને તેનો સ્વીકાર કરવો જોઈએ. તે આપણી સંસ્કૃતિની ઓળખ છે.

પ્રશ્નો -

૧. સ્વસ્તિકમાં કોના કલ્યાણનો ભાવ રહેલો છે?

૨. તમે માંગલિક કાર્યોમાં ॐ તથા સ્વસ્તિકનો ઉપયોગ ક્યારે કરો છો અને શા માટે?

૩. વૈદિક સંસ્કૃતિનું એક અત્યંત મહત્ત્વનું પ્રતીક કયું છે?

ક્રાંતિકારી ચંદ્રશેખર આઝાદ

ભારતના સ્વતંત્રતા સંગ્રામમાં યુવાન ક્રાંતિકારીઓનો ફાળો બહુ મોટો હતો. આજનો યુવાન ભારતના ઉજ્જવળ ભવિષ્યનું નિર્માણ કરવાના સંકલ્પ જયારે લેશે અને ભારતમાતાના ગૌરવની ફરીથી સ્થાપના કરવા માટે નિશ્ચય કરશે ત્યારે જ એ બલિદાની યુવાનોના આત્માને શાંતિ અને પ્રસન્નતા મળશે.

બનારસમાં [illegible] અંગ્રેજ પોલીસો સત્યાગ્રહીઓને [illegible] તેમને પકડીને ઘસડી [illegible] થતું જોઈને કિશોર [illegible] ચંદ્રશેખરે પોલીસ અધિકારીના [illegible] લાગ્યો. અધિકારી [illegible] પોલીસોમાં ખળભળાટ મચી [illegible] શરૂ થઈ. ચંદ્રશેખરના [illegible] પરંતુ એક પોલીસવાળાએ તેમના કપાળ [illegible] [illegible]

[illegible] દેશભક્તિનું વાતાવરણ [illegible] ઓળખી ગયો કે આ તો જ છોકરો છે [illegible] પોલીસવાળો લઈ જઈને કોટડીમાં પૂરી દેવા [illegible] પડી રહી હતી. રાત્રે તેમને ઓઢવા માટે [illegible] [illegible] જઈ આવું. તેણે ત્યાં જઈને જોયું [illegible] હતા. તેમના શરીરમાંથી પરસેવો [illegible] [illegible] ચંદ્રશેખરના અદાલતમાં લઈ જવાના [illegible]

[illegible]" ચંદ્રશેખરે નીડરતાથી જવાબ આપ્યો, 'આઝાદ.' 'પિતાનું નામ?' 'સ્વતંત્રતા.'

[illegible]

[illegible] સાંભળીને મેજિસ્ટ્રેટ ગુસ્સામાં આવી ગયો. ગુસ્સે થઈને ચંદ્રશેખરને [illegible] ફટકા મારવાનો હુકમ કર્યો. [illegible] ભયંકર [illegible] શરીર પરની ચામડી પણ નીકળી જાય.

[illegible] તેલ પિવડાવેલા નેતરના હતા. જ્યારે શરીર પર પડે ત્યારે [illegible] સામે [illegible] લાવવામાં આવ્યા [illegible] સિવાય શરીરના બધા કપડાં ઉતરાવી દીધા.

[illegible] જલ્લાદને બોલાવીને ફટકા મારવાનું કહ્યું. [illegible] જલ્લાદે તેલ પિવડાવેલો નેતરનો [illegible] ચંદ્રશેખરની પીઠ પર [illegible] ચંદ્રશેખરે [illegible] કર્યો - "ભારતમાતાકી જય" પહેલા ફટકે [illegible] પીઠ પરની ચામડી ઊખડી ગઈ, છતાં ચંદ્રશેખરના મોઢામાંથી ઊંહકારો [illegible] નીકળ્યો. [illegible] ફરીવાર કહ્યું [illegible] જલ્લાદે બીજી વાર [illegible] ફટકાર્યો [illegible] ગુંજી ઉઠ્યા - "ભારતમાતાકી જય" શરીરમાંથી લોહી [illegible] છતાં ચંદ્રશેખરના ચહેરા પર દુ:ખનો કોઈ ભાવ નહોતો. [illegible] જલ્લાદે પૂરી શક્તિથી ત્રીજો ફટકો માર્યો. એમ છતાં ચંદ્રશેખરે [illegible] કર્યો - "ભારતમાતાકી જય." ચંદ્રશેખરના ઘામાંથી લોહી [illegible] રહ્યું હતું, છતાં આઝાદીનો મતવાલો ચંદ્રશેખર સંપૂર્ણ શાંત હતો.

અદાલતમાં બધા લોકો દિગ્મૂઢ થઈ ગયા હતા. જલ્લાદ ફટકા મારતો જતો હતો [illegible] દરેક ફટકે આઝાદ જયઘોષ કરતા [illegible] બધાને [illegible] "ભારતમાતાકી જય."

ચંદ્રશેખરનું આખું શરીર [illegible] થઈ ગયું [illegible] બહાર નીકળી ગયા હતા. [illegible] ફટકા [illegible], છતાં તેમના ચહેરા પર પીડાનો કોઈ અણસાર નહોતો.

[illegible] તરફ એક જ જયઘોષ હતો - "ભારતમાતાકી જય, ઇન્કિલાબ ઝિંદાબાદ." વાતાવરણ નારાઓથી ગુંજી ઉઠ્યું હતું. અદાલતના દરવાજાની બહાર [illegible] સંખ્યામાં લોકોની ભીડ જમા થઈ ગઈ હતી. સજા પૂરી થયા પછી [illegible] આઝાદ જેવા બહાર આવ્યા કે તરત જ જનતાએ તેમનું ઉમળકાભર્યું સ્વાગત કર્યું

''ભારતમાતાકી જય' ના નારા [illegible] ફરવાની ચર્ચા થઈ રહી હતી. [illegible]

બનારસના જ્ઞાનવાપી મહોલ્લામાં ક્રાંતિની [illegible] ચંદ્રશેખરને [illegible] ચંદ્રશેખરના ભાવિ ક્રાંતિકારી જીવન માટે [illegible] બન્યા હતા.

પ્રશ્નો -

૧ ચંદ્રશેખરે મેજિસ્ટ્રેટને પોતાના પરિચય કયા રૂપમાં આપ્યો?

૨ નેતરના ફટકાનો માર ખાતી વખતે ચંદ્રશેખરના મોઢામાંથી કયા શબ્દો નીકળ્યા?

૩. ચંદ્રશેખરનું જન્મસ્થળ કયું હતું?

શિવાજીને શિખામણ મળી

તે દિવસોમાં શિવાજી છાપામાર યુદ્ધ કરી રહ્યા હતા. તેઓ એક રાત્રે થાકીને લોથપોથ થઈ ગયા અને એક ડોસીની ઝૂંપડીએ જઈ પહોંચ્યા. ભૂખથી વ્યાકુળ થયેલા શિવાજીએ કંઈક ખાવાનું માગ્યું. ડોસીના ઘરમાં કોદરી હતી. તેણે પ્રેમથી તે રાંધી અને શિવાજી સામે પતરાળામાં પીરસી. ભૂખથી વ્યાકુળ બનેલા શિવાજી જલદી જલદી ખાવા ગયા તેમાં આંગળીએ દાઝ્યા. ડોસી જોઈ રહી હતી. તેણે કહ્યું કે સિપાઈ, તું પણ શિવાજી જેવો મૂર્ખ છે. શિવાજી આ સાંભળીને ચોંક્યા. તેમણે ડોસીને પૂછ્યું કે માતા, મારી મૂર્ખતા બતાવો અને સાથે શિવાજીની મૂર્ખાઈ પણ જણાવો.

ડોસીને કહ્યું, "તેં ધાર પરની થોડીક ઠંડી કોદરી ખાવાના બદલે વચમાં જ હાથ નાખ્યો અને એના પરિણામે તું દાઝ્યો. આવી જ મૂર્ખાઈ શિવાજી પણ કરે છે. તે દૂરદૂર આવેલા નાના કિલ્લાઓને સહેલાઈથી જીતીને પોતાની શક્તિ વધારવાના બદલે સીધો મોટા કિલ્લા પર હુમલો કરે છે અને એના લીધે હારે છે." શિવાજીને પોતાની નિષ્ફળતાનું કારણ સમજાઈ ગયું. તેમણે એ ડોસીમાની શિખામણ માની અને પહેલાં નાના કિલ્લાઓને લક્ષ્ય બનાવી જીતવા માંડ્યા. એ નાની નાની સફળતાઓ મળવાથી તેમની શક્તિ વધી અને તેમને વિજય મળતો ગયો.

વનસ્પતિ વિજ્ઞાનના જન્મદાતા -

જગદીશચંદ્ર બોઝ

[illegible] દરેક માટે [illegible] વનસ્પતિ વિજ્ઞાનના [illegible]

[illegible] નવેમ્બર, [illegible] ઢાકા જિલ્લાના વિક્રમપુર ગામમાં થયો હતો. [illegible] મોકલવાના બદલે [illegible] પાઠ [illegible] જિજ્ઞાસુ હતા અને [illegible] સાહસિક કાર્યો કરવામાં તેમને ખૂબ રસ હતો.

[illegible] સેન્ટ ઝેવિયર્સ કૉલેજમાંથી તેમણે બી.એ.ની પરીક્ષા [illegible] પરીક્ષા [illegible] કરવાની હતી. [illegible] વિજ્ઞાનના ક્ષેત્રમાં આગળ વધારીને [illegible] જગદીશચંદ્ર બોઝે [illegible] વિશ્વવિદ્યાલયમાંથી [illegible] સી.ની પરીક્ષા પાસ કરી અને સ્વદેશ પાછા ફર્યા.

સ્વદેશ [illegible] ભૌતિકશાસ્ત્રના પ્રોફેસર નીમવામાં આવ્યા. [illegible] અંગ્રેજ અને ભારતીય પ્રાધ્યાપકોના પગારમાં ખૂબ [illegible] અંગ્રેજ પ્રાધ્યાપકને જેટલો પગાર મળે તેના [illegible] સ્વાભિમાની અને રાષ્ટ્રપ્રેમી જગદીશચંદ્રને [illegible] શરૂ કર્યું. પોતાનું ભણાવવાનું કાર્ય [illegible] ત્રણ વર્ષ સુધી તેમણે પગાર ના લીધો. તેમને ખૂબ આર્થિક [illegible] નહિ. અંતે તેમનો વિજય થયો. તેમને [illegible] જેટલો જ પગાર આપવામાં આવ્યો. પોતાના [illegible] વિજ્ઞાનજગતને [illegible] આપ્યું છે.

[illegible] હાજરીના તાર વગર [illegible] કારણે આપણે એ [illegible] વિદ્યુતતરંગો વિશે [illegible]

કરી રહ્યા હતા, તે વખતે તેમણે જોયું કે [illegible]
પેદા થાય છે. થોડો આરામ કર્યા પછી ફરી [illegible]
[illegible] પણ વિચાર કરતા. [illegible] પ્રતિક્રિયા [illegible]
છે એવી જ પ્રતિક્રિયા ધાતુ વગેરે જડ વસ્તુઓમાં પણ થાય છે.

ડૉ. બોઝે આ બાબતને સિદ્ધ કરીને બતાવ્યું કે [illegible] ભૌતિક કારણોથી પ્રભાવિત થાય છે. તેઓ સૂતા-જાગતા [illegible] કરે છે. તે માટે તેમણે કેટલાક યંત્રો બનાવ્યાં. [illegible] શોધ માટે રેઝોનન્ટ રેકોર્ડર નામનું યંત્ર બનાવ્યું. [illegible] છોડવાઓને પણ ઝટકા લાગે છે, થાક લાગે છે તથા [illegible] અસર પણ થાય છે. ડૉ. બોઝે છોડવાઓની વૃદ્ધિ માપવા માટે ક્રેસ્કોગ્રાફ નામનું યંત્ર બનાવ્યું. છોડવાઓમાં ક્લોરોફિલ દ્વારા પોતાનું ભોજન પણ જાતે તૈયાર કરવાની [illegible] માટે ફોટોસિન્થેટિક રેકોર્ડર નામનું મહત્ત્વનું સાધન પણ બનાવ્યું.

તેમની પ્રતિભાનું અંગ્રેજોએ ખૂબ સન્માન કર્યું. તેમને [illegible] સન્માનિત કરવામાં આવ્યા, પરંતુ તેમને સાચું સન્માન તો [illegible] વૈજ્ઞાનિક પ્રગતિમાં અગ્રેસર બનીને જ આપી શકીએ.

પ્રશ્નો -

૧. જગદીશચંદ્ર બોઝનો જન્મ ક્યાં અને ક્યારે થયો હતો?
૨. લંડનથી પાછા ફર્યા પછી જગદીશચંદ્રને કઈ કઈ [illegible]?
૩. ડૉ. બોઝે કયા વિષયમાં સંશોધન કર્યું અને શું સિદ્ધ કરી બતાવ્યું?
૪. ડૉ. બોઝને અંગ્રેજોએ કઈ રીતે સન્માનિત કર્યા?
૫. શું તમે ડૉ. બોઝના વિચારો સાથે સંમત છો? [illegible]?

આજે લોકોને નૈતિક મૂલ્યો પરથી વિશ્વાસ ઊઠી ગયો છે, પરિણામે બધે જ અશાંતિ અને અવ્યવસ્થા છવાઈ ગઈ છે. નારીને પ્રાથમિકતા આપવી તે પરિવાર અને સમાજ પર તથા નૈતિક મૂલ્યો પર શ્રદ્ધા તથા આસ્થા પેદા કરવા બરાબર છે. એનાથી સમાજના વાતાવરણને શ્રેષ્ઠ અને સ્વર્ગીય બનાવી શકાશે.

વાઙ્મય ૨૧ [illegible]

ગાયનું દૂધ આરોગ્યવર્ધક

[illegible] સૌથી વધારે ઉપયોગી માનવામાં આવે છે કારણ કે

૧ ગાયના નર-માદા બંને સમાન રીતે ઉપયોગી છે

૨ નાના ખેતર ખેડવા માટે બળદ કરતાં વધારે સારું સાધન બીજું કોઈ નથી.

૩ ગૌમૂત્રનો જંતુનાશક રસાયણ તરીકે ઉપયોગ કરી શકાય છે

૪ ગાયના દૂધ, દહીં, ઘી, મૂત્ર, છાણ વગેરેનો ઉપયોગ આયુર્વેદિક ઔષધી તરીકે થાય છે.

૫ ગાયનું દૂધ સ્વાસ્થ્ય માટે ખૂબ ગુણકારી અને સર્વોત્તમ છે.

દૂધમાં ચરબી [illegible] ભ્રમના કારણે લોકોએ ગાયના બદલે ભેંસો પાળવાનું શરૂ થયું.

[illegible] દુનિયાના સમૃદ્ધ અને પ્રગતિશીલ દેશો જેવા કે અમેરિકા, રશિયા, ડેન્માર્ક, સ્વીડન, હોલેન્ડ વગેરે ગાયો પાળે છે. કેટલાક દેશોમાં તો ભેંસ જોવા જ નથી મળતી. જે શ્રેષ્ઠ ગુણોના કારણે ગાયનું દૂધ આખા વિશ્વમાં આરોગ્ય માટે શ્રેષ્ઠ ગણાય છે તેના કારણો નીચે પ્રમાણે છે -

૧ આહારશાસ્ત્રીઓએ ગાયના દૂધને સંપૂર્ણ ખોરાક ગણ્યો છે. જો માણસ આહાર તરીકે ફક્ત ગાયના દૂધનું સેવન કરે તો તેને શરીર માટે જરૂરી બધાં તત્ત્વો મળી જાય છે. એમ. પ્રોટીન ૦.૦૬, [illegible] ૧.૦૮, ક્ષારો ૧.૭, ચાર જીવનરક્ષક વિટામિન [illegible] હોય છે. ગાયના દૂધમાંથી ચાર [illegible] અને ૨૫૦ ગ્રામ માંસમાંથી પ્રાપ્ત થાય તેના કરતા પણ વધારે શક્તિ મળે છે.

૨ ભેંસના દૂધમાં ચરબી વધારે હોવાના કારણે તે પચવામાં ભારે હોય છે, આથી તે બાળકો, [illegible] વૃદ્ધો તથા રોગીઓને પોષણ આપવાને બદલે નુકસાન કરે છે. તે કોલેસ્ટ્રોલ વધારે છે જેના કારણે હૃદયરોગ થાય છે, જ્યારે ગાયના દૂધમાંથી મળતી ચરબી શરીરને અનુકૂળ હોય છે અને તે પાચનક્રિયામાં મદદ કરે છે.

૩ નવજાત બાળક માટે માના દૂધનો વિકલ્પ ફક્ત ગાયનું દૂધ જ છે કારણ કે ગાયના દૂધમાં [illegible] રસો પૂરતા પ્રમાણમાં હોય છે. માના દૂધની જેમ જ ગાયનું દૂધ પોષક હોવાના કારણે તેને ગૌમાતા કહેવામાં આવે છે.

૪ ગાયના દૂધમાંથી મળતું પ્રોટીન ઉત્તમ કક્ષાનું હોય છે. તે શરીરના વિકાસ તથા તૂટફૂટ માટે અત્યંત જરૂરી છે. ગાયના દૂધમાં એકવીસ પ્રકારના એમિનો એસિડ જોવા મળે છે. તે પ્રોટીનને વધારે ગુણકારી બનાવે છે.

૫ દૂધના [illegible] શ્રેષ્ઠતાનો આધાર ચરબી નથી પરંતુ તેમાં રહેલા ખનીજક્ષારો [illegible] છે. ગાયના દૂધમાં [illegible] શક્તિવર્ધક તત્ત્વો હોય છે. મુખ્યત્વે તેમાં એન્ઝાઈમ

પેરિવિક્ટેજ રિટકેટ, લાઇસીન, ગ્લાલ [illegible] વિટામિન એ [illegible]
વિટામિન બી. ૧, બી-૨, બી ૩ બી ૪ તથા વિટામિન [illegible] છે.

૬. ગાયનું દૂધ [illegible]
આવે છે. તે દુર્બળતા [illegible]
પિત્ત, હૃદયરોગ વગેરેમાં આરોગ્યપ્રદ સાબિત [illegible] દૂધનું સેવન [illegible]
થાય છે. તે કફ, વાત તથા પિત્તથી થતા [illegible] શમન કરે છે. [illegible]
ગાયના દૂધને અનુપમ માનવામાં આવ્યું છે. કાળી ગાયનું દૂધ વાતનાશક [illegible]
છે. પીળી લાલ (ભૂરા પડતો પીળો) ગાયનું દૂધ પિત્ત [illegible] સફેદ ગાયનું [illegible]
ઓછો કરનાર તથા થોડું [illegible] હોય છે. લાલ અને કાબરચીતરી [illegible]
બાખડી ગાયનું દૂધ ત્રિદોષ હરનાર દૂધ [illegible] છે તથા તે [illegible]
આનાથી ઊલટું, ભેંસનું દૂધ ભારે, ઊંઘ વધારનાર અને કફકારક હોય છે.

૭. ડૉ. પીપલ્સે ગાયના દૂધના પરીક્ષણો કરીને જોયું છે કે જો ગાય કોઈ [illegible]
ત. પણ તેના દૂધમાં તેની અસર થતી નથી [illegible] સામાન્ય [illegible]
પૂરી શક્તિ છે. બીજા પ્રાણીઓના દૂધમાં આવી શક્તિ હોતી નથી. ડૉ. પીપલ્સના [illegible]
ન્યૂયૉર્કના વૈજ્ઞાનિકોએ પણ સમર્થન આપ્યું છે.

૮. ગાય સ્વભાવથી સંવેદનશીલ હોય છે. તેના શરીર પર જો માખી [illegible]
ધ્રુજાવીને તેને ઉડાડી મૂકે છે. ગાયનું દૂધ શારીરિક તથા માનસિક [illegible] વધારનાર છે.

ઉપરનાં તથ્યો જોતાં નિષ્કર્ષ નીકળે છે કે ગાયનું દૂધ ઉપરનાં [illegible]
કારણે સૌથી વધારે ઉપયોગી છે. આપણી ભારતીય સંસ્કૃતિના [illegible]
તથા ગુરુની સાથે ગાયને પણ પૂજનીય માનવામાં આવી છે. [illegible] પ્રાણીઓના [illegible]
ગાયના દૂધને જ ઉપયોગી માનવામાં આવ્યું છે. [illegible] જે રીતે માતાના દૂધની [illegible]
બાળકમાં આવે છે એ જ રીતે ગાયના સંસ્કાર તેનું દૂધ પીનાર લોકોમાં [illegible] આવે છે.

પ્રશ્નો -

૧. આરોગ્યવૃદ્ધિ માટે સૌથી સારું દૂધ કયા પ્રાણીનું ગણાય છે?

૨. ગાયના દૂધમાં કેટલા પ્રકારના શક્તિવર્ધક તત્ત્વો જોવા મળે છે?

ભારતનું હૃદય, કળા, સંસ્કૃતિ તથા પર્યટનનું પ્રસિદ્ધ કેન્દ્ર

મધ્યપ્રદેશ

ભારતીય સંસ્કૃતિનું [illegible] જોવા મળે છે. મધ્યપ્રદેશના વાસ્તુકલા, ભીંતચિત્ર તથા [illegible] ના અનેક નમૂના [illegible] ભૂતકાળના [illegible] ભીમબેટકા ને પુરાતત્ત્વની દૃષ્ટિએ [illegible] ખજુરાહો [illegible] વિશ્વપ્રસિદ્ધ પુરાતત્ત્વીય મંદિર [illegible] લક્ષ્મણ મંદિર, [illegible] પ્રાચીન બૌદ્ધસ્તૂપ, ગ્વાલિયરના [illegible] ભેડાઘાટનો જળધોધ, પચમઢીની [illegible] રાજ્યની ભોપાલ વિશાળ તળાવ માટે પ્રસિદ્ધ છે.

પ્રકૃતિ [illegible] રાખ્યો છે. નર્મદા તથા સોન [illegible] ઋષિમુનિઓની તપોભૂમિ હતી અને આજે [illegible] જબલપુરની નજીક આરસપહાણના ખડકો, કાન્હા [illegible] જોવાલાયક સ્થળો છે. ચિત્રકૂટનું નામ [illegible] ત્યાંનો કણેકણ આજે પણ [illegible]

[illegible] કાલિદાસ, બાણભટ્ટ, વરાહમિહિર, રાજા [illegible] ચંદ્રશેખર આઝાદ વગેરે પેદા થયા છે. [illegible] દુર્ગાવતીનો ગઢમંડલા કિલ્લો, [illegible] બનેલી મૂર્તિઓ ન દીન [illegible]

ઓમકારેશ્વર [illegible] સ્થાપના છે. [illegible] નર્મદાની [illegible] તથા દેવાલયનું ક્ષેત્ર [illegible] કર્યું હતું. શિવલિંગ [illegible] સૌથી પણ વધારે [illegible]

[illegible]

અમરકંટક - [illegible]

[illegible] ખજૂરાહો - તે મધ્યપ્રદેશનું એક [illegible] છે. [illegible] પ્રાચીન તથા મધ્યકાલીન મંદિર[illegible] વિશ્વવિખ્યાત છે. [illegible] મધ્યપ્રદેશના [illegible] જિલ્લામાં આવેલું છે. ખજૂરાહોને [illegible] ખજૂરપુરા અને ખજૂરવાહિકાના [illegible] ઓળખવામાં આવતું હતું. [illegible] હિંદુ અને જૈન મંદિરો છે. મંદિરો [illegible] ખજૂરાહો આજે વિશ્વમાં [illegible] દેશના સર્વોત્કૃષ્ટ મધ્યકાલીન [illegible] સૌંદર્યના પ્રતીકોને જોવા માટે [illegible] મધ્યકાળના તે મંદિરો [illegible]

સાંચી - મધ્યપ્રદેશમાં [illegible] ટેકરી પર [illegible] જુદા જુદા બૌદ્ધ સ્મારકો, [illegible] સ્તૂપની કલા [illegible] નહોતો. અશોકનો પુત્ર મહેન્દ્ર જ્યારે [illegible] થો હતો.

ઉજ્જૈન - મધ્યપ્રદેશમાં ક્ષિપ્રા નદીના [illegible] આવેલું શહેર. જ્યોતિષશાસ્ત્ર પ્રમાણે દેશાં[illegible] નાભિપ્રદેશ કહેવામાં આવે છે. બાર જ્યોતિ[illegible]

[illegible] કપૂર પડ્યા.

[illegible] મંદિર, [illegible]

પ્રશ્નો ૧ [illegible]

અનીતિથી કમાયેલા ધનનાં ખરાબ પરિણામો

ભાઈઓ, પૌરાણિક કથાઓથી આપણો ઈતિહાસ ભરેલો છે કે અનાચાર, અનીતિ તથા અત્યાચારથી કમાયેલું ધન પતન, અકાળ મૃત્યુ તથા અપયશનું કારણ બને છે. હિરણ્યકશ્યપ, રાવણ, કંસ જેવા ભયંકર દૈત્યો તેનાં ઉદાહરણ છે. ભારતની ધનસંપત્તિ લૂંટીને લઈ જનાર સિકંદરનું રસ્તામાં જ રિબાઈ રિબાઈને મૃત્યુ થયું.

કર્મનું ફળ આજે નહિ તો કાલે ભોગવવું જ પડે છે. એ સૃષ્ટિનો શાશ્વત નિયમ છે. મિત્રો, ગંભીરતાથી વિચાર કરો કે શું અનાચાર તથા અત્યાચાર કરીને મેળવેલા ધનથી કોઈ સુખી થઈ શક્યું છે ખરું ? હંમેશાં તેમને રાજદંડનો ભય, ચોરીલૂંટફાટનો ભય, હત્યા થઈ જવાનો ભય એમ ચારેય બાજુ ભય જ રહે છે. પછી બતાવો કે અનીતિથી ભ્રષ્ટ રીતે મેળવેલું, શોષણ તથા અન્યાયથી ડરાવી ધમકાવીને, અપહરણ કરીને કે મારી નાખવાનો ભય બતાવીને કમાયેલું ધન શું કોઈને જીવનમાં શાંતિ આપી શકે ખરું ? એવા લોકોને મર્યા પછી પણ શાંતિ મળતી નથી.

તન, મન, ધનને બરબાદીથી બચાવવાં હોય તો

નશાથી સાવધાન

મહાત્મા ગાંધીજીએ કહ્યું છે, "દારૂ, તમાકુ અને બીજા માદક [illegible] શત્રુ છે. તે માણસને શારીરિક, માનસિક, આર્થિક તથા નૈતિક [illegible] છે."

તમે દુકાન બીડી, સિગારેટ, હુક્કો, ચલમ પીતા તથા [illegible], તમાકુ, [illegible] ખાતા જોયા હશે. કેટલાક લોકો દારૂ પીને [illegible] છે. તેના પરિણામે ઘરવાળાઓ [illegible] દુઃખી થઈ જાય છે. [illegible] ગુટકા, છીકણીનું સેવન [illegible] વર્ષે [illegible] લોકો મરે છે. [illegible] લોકો [illegible] શિકાર બને છે.

તમાકુના સેવનથી હાર્ટએટેક, ધમનીના રોગ, ફેફસાનું [illegible], [illegible] કેન્સર થાય છે. [illegible] શરીરના [illegible] જાય છે.

ધૂમ્રપાન કરનાર પોતાને જ નુકસાન નથી પહોંચાડતો, પરંતુ આજુબાજુના [illegible] ધુમાડો [illegible] ધૂમ્રપાનના [illegible] ધૂમ્રપાન કરવાને દંડનીય ગુના જાહેર કર્યા છે. [illegible] સજા પણ થઈ શકે છે.

દારૂ પીવાથી માણસનું શરીર, મન તથા બુદ્ધિ [illegible] દારૂ પીવાથી [illegible] થઈ શકે છે. મોં, ગળું, અન્નનળી [illegible] કેન્સર [illegible] દારૂ [illegible] અપરાધો કરે છે.

દારૂડિયાનું કુટુંબ આખું જ [illegible] દુઃખી [illegible]

[illegible]

[illegible] તમાકુમાં [illegible] નિકોટિન [illegible]

જુદા જુદા ધર્મશાસ્ત્રોના મતે વ્યસનોનું પરિણામ

ડૉ. [illegible] જાય છે."

ડૉ. [illegible] રહી છે."

વેદોમાં [illegible]

મનુસ્મૃતિમાં [illegible] એક વર્ષ [illegible] પ્રાયશ્ચિત્ત [illegible]

[illegible]

કુરાનના [illegible] દારૂ [illegible]

બાઈબલનું કથન છે, "[illegible] ખુશ નહિ રહી શકે."

પ્રશ્નો -

૧. [illegible]

૨. વ્યસન કોને કહે છે?

૩. [illegible]

૪. [illegible]

ભાઈચારાનો સંદેશવાહક -

ઈસ્લામ ધર્મ

ઈસ્લામનો ધાર્મિક આધાર - ઈસ્લામ ધર્મના [illegible] ધર્મનો વિકાસ સાતમી સદીના અરેબસ્તાનમાં થયો. ઈસ્લામના [illegible] સમર્પણ અર્થાત ધાર્મિક આત્મસમર્પણના ઉપદેશ આપતા. [illegible] નીચે પ્રમાણે છે -

૧. મતનું ઉચ્ચારણ - ઈસ્લામનાં પાંચ [illegible] ધાર્મિક [illegible] પ્રક્રિયાઓ હોય છે. તેમનું [illegible] એક વાક્યમાં કરવામાં આવે છે લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહ મુહમ્મદ રસૂલલ્લાહી। [illegible] બીજો કોઈ ઈશ્વર નથી તથા મહમ્મદ તેના દેવદૂત છે.

૨. નમાજ ઈસ્લામનું બીજું [illegible] નમાજ [illegible] શુક્રવારને પવિત્ર દિવસ માનવામાં આવે છે.

3. જકાત - [illegible] ધર્મના ત્રીજા નિયમ [illegible] આવકનો એક અંગ દાનના રૂપમાં નિયમિત [illegible] કહ્યું છે કે ' જ્યાં સુધી તમારી પ્રિય વસ્તુમાંથી [illegible]

૪. રમજાન મહિનામાં ઉપવાસ કરવા - [illegible] કારણ કે તે મહિનામાં સ્વર્ગ [illegible] ઉતારવામાં આવ્યું હતું. તેથી રમજાનના [illegible] ઉપવાસ રાખવાથી [illegible]

૫. હજ કરવી - મુસલમાનનું [illegible] ધાર્મિક [illegible] તીર્થયાત્રાને જરૂરી અંગ માનવામાં [illegible] હજ કરવા માટે મક્કા જવું [illegible] એક પથ્થરના રૂપમાં સ્થાપિત [illegible] કરે છે.

ઇસ્લામ ધર્મમાં આચાર વિચાર અર્થાત નૈતિક શિક્ષણ

[illegible]

[illegible] આવ્યો છે.

[illegible]

[illegible]

પ્રશ્નો

૧. નમાજનો મતલબ શો છે ?

૨. [illegible]

૩. કુરાનની વિશેષતા જણાવો.

૪. [illegible]

આદર્શ વીરાંગના રાણી લક્ષ્મીબાઈ

[illegible]

ભારતીય સમાજની ઉન્નતિ અટકી ગઈ છે.

નાનાસાહેબે ૧૮૮૯માં દામોદરરાવને લખેલા પત્રનો સારાંશ [illegible]

પ્રશ્નો -

[illegible]

સંત તથા ધૂર્તની ઓળખ

કોઈકે એક સંતને પૂછ્યું, "મહારાજ ! જ્યારે સંત અને ધૂર્ત એકસરખાં કપડાં પહેરીને ફરે ત્યારે અમારા માટે બહુ મોટી સમસ્યા ઊભી થાય છે. એવો કોઈ ઉપાય બતાવો કે જેથી અમે ધૂર્તોથી બચીને સાચા સંતોની સેવા કરી શકીએ."

સંતે સ્મિત કરીને કહ્યું, "એમાં કઈ મોટી વાત છે ? ધૂર્ત સેવા કરાવવાના ચક્કરમાં ફરે છે. જ્યારે સંત બીજાની સેવા કરે છે. તે એક સંત જેવો વ્યવહાર કરે છે. જ્યારે ધૂર્તનો વ્યવહાર પોતાનો સ્વાર્થ સાધવા માટે ખુશામત અને ચતુરાઈભર્યો હોય છે. ધૂર્ત માગે છે, જ્યારે સંત આપે છે."

યજ્ઞ જ સંસારચક્રની ધરી છે

[illegible]

[illegible] "પ્રજાપતિએ યજ્ઞને મનુષ્યના જોડીયા ભાઈ તરીકે પેદા કર્યો અને એવી વ્યવસ્થા કરી કે તેઓ બંને એકબીજાની વૃદ્ધિ કરીને ફળેફૂલે."

માનવીય પ્રગતિનું મૂળ તત્ત્વ

[illegible]

[illegible]

> યજ્ઞ એક આવશ્યક કર્મ છે. તે નિત્ય કરતા રહેવું જોઈએ કારણ કે તેનાથી પરમાત્મા પ્રસન્ન થાય છે. જે રાષ્ટ્ર કે નગરમાં ભગવાન યજ્ઞપુરુષનું પૂજન થાય છે તેની પર ભગવાન પ્રસન્ન થાય છે. જ્યાં ભગવાન પ્રસન્ન થાય છે ત્યાં કોઈ વસ્તુનો અભાવ રહેતો નથી. યજ્ઞના ત્યાગ કરનાર માણસ અનેક સત્પરિણામોથી વંચિત થઈને અભાગિયા બને છે.
>
> — વેદ

અંગ્રેજોની કુટિલ ચાલ [illegible]

[illegible] સંપૂર્ણપણે દૂર થઈ નથી. આજે [illegible] પ્રધાનતા આપે છે. એના લીધે [illegible]

[illegible] ૧૮૮૯માં દામોદરદાસને લખેલા પત્રનો સારાંશ [illegible] તેમના કોઈ [illegible] અંગ્રેજોના [illegible]

પ્રશ્નો -

[illegible]

સંત તથા ધૂર્તની ઓળખ

કોઈકે એક સંતને પૂછ્યું, "મહારાજ ! જ્યારે સંત અને ધૂર્ત એકસરખાં કપડાં પહેરીને ફરે ત્યારે અમારા માટે બહુ મોટી સમસ્યા ઊભી થાય છે. એવો કોઈ ઉપાય બતાવો કે જેથી અમે ધૂર્તોથી બચીને સાચા સંતોની સેવા કરી શકીએ."

સંતે સ્મિત કરીને કહ્યું, "એમાં કઈ મોટી વાત છે ? ધૂર્ત સેવા કરાવવાના ચક્કરમાં ફરે છે, જ્યારે સંત બીજાની સેવા કરે છે. તે એક સંત જેવો વ્યવહાર કરે છે, જ્યારે ધૂર્તનો વ્યવહાર પોતાનો સ્વાર્થ સાધવા માટે ખુશામત અને ચતુરાઈ ભર્યો હોય છે. ધૂર્ત માગે છે, જ્યારે સંત આપે છે."

યજ્ઞ જ સંસારચક્રની ધરી છે

યજ્ઞનો અર્થ છે - ત્યાગ તથા પરોપકાર [illegible] અને સામાજિક પ્રગતિનો આધાર યજ્ઞ પર [illegible] [illegible] ના ત્યાગે, પ્રસવની [illegible] દૂધ ન પિવડાવે, તેને ઉછેરવાનું કષ્ટ ન [illegible] અશક્ય બની જાય, તેથી કહેવાય છે કે [illegible] [illegible] ગીતાકાર [illegible] યજ્ઞને મનુષ્યના જોડીયા ભાઈ તરીકે પેદા કર્યો [illegible] કરીને ફળેફૂલે."

માનવીય પ્રગતિનું મૂળ તત્ત્વ

[illegible] તેમની બુદ્ધિમત્તા નહિ, પરંતુ [illegible] કરવાની, ઉદારતા તથા [illegible]

[illegible]

યજ્ઞ એક આવશ્યક કર્મ છે. [illegible] તેનાથી [illegible] થાય છે. જે રાષ્ટ્ર કે નગરમાં ભગવાન [illegible] થાય છે તેની પર ભગવાન [illegible] છે. જ્યાં ભગવાન પ્રસન્ન થાય છે ત્યાં [illegible] માણસ અનેક સત્પ્રવૃત્તિઓથી વંચિત [illegible] છે.

ખંડ (બ) - પ્રશ્નબેંક

[illegible] જ્ઞાન આપતા પ્રશ્નો વાંચશો.

૧. [illegible]ન્દ્રનાથ ટાગોર દ્વારા સ્થાપિત વિશ્વવિદ્યાલય [illegible] કયું છે?

(A) [illegible] વિશ્વવિદ્યાલય (B) શાંતિનિકેતન (C) નાલંદા (D) તક્ષશિલા

૨. [illegible] ઇન્ડિયન સોસાયટીની સ્થાપના કોણે કરી હતી?

(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) A,B,C ત્રણેય

૩. [illegible]ની સ્થાપના કોણે કરી હતી?

(A) શ્રીમતી એની બેસન્ટ (B) શ્રીમતી અહલ્યાબાઈ [illegible] (D) રવીન્દ્રનાથ ટાગોર

૪. જેમણે સેન્ટ્રલ હિન્દુ કોલેજને પોતાના [illegible] વિદ્યાલયના બદલી [illegible] હતા -

(A) મદનમોહન માલવીય (B) લાલબહાદુર શાસ્ત્રી

(C) [illegible] (D) સરદાર પટેલ

૫. જેમને ૧૯૦૭માં થિયોસોફિકલ સોસાયટીના [illegible] આવ્યાં

(A) એની બેસન્ટ (B) કસ્તુરબા (C) કમલા નહેરુ (D) બીજું કોઈ

૬. દાર્જિલિંગમાં મૃત્યુ સમયે નિવેદિતાના મુખમાંથી કઈ અંતિમ પ્રાર્થના નીકળી?

(A) અસતો મા સદ્ગમય (B) તમસો મા જ્યોતિર્ગમય

(C) મૃત્યોર્માઅમૃતમ્ ગમય (D) A,B,C ત્રણેય

૭. નિવેદિતાના પુસ્તક 'હિન્ટ્સ ઓન એજ્યુકેશન ઇન ઇન્ડિયા' એક ચર્ચાનો નિષ્કર્ષ માત્ર છે, જેનાથી સકળનું દર્શન થઈ શકે -

(A) આધુનિકતાનું રાષ્ટ્રીયકરણ (B) પુરાતનનું આધુનિકીકરણ

(C) લિવિંગ એન્ડ નોન લિવિંગ (D) A,B બંને

૮. ભારતકોકિલાના નામે પ્રસિદ્ધ હતાં -

(A) શ્રીમતી સરોજિની નાયડુ (B) ફ્લોરેન્સ નાઈટિંગેલ

(C) શ્રીમતી એની બેસન્ટ (D) નિવેદિતા

૯. પોતાના પ્રિયપાત્રના ખોટા કાર્યનું સમર્થન કરવાથી તેનું શું નષ્ટ થાય છે?

(A) ઉન્નતિ કરવાની ક્ષમતા (B) સ્વાવલંબી બનવાની ક્ષમતા

(C) ધન મેળવવાની આકાંક્ષા (D) A,B,C ત્રણેય

૧૦. મનુષ્ય શેની મદદથી આત્મશુદ્ધિ કરી શકે છે?
(A) નમન (B) સાધના (C) સ્વાધ્યાય (D) A B C [illegible]

૧૧. [illegible] ક્રિયા [illegible] આપે છે
(A) અંધકારમાંથી પ્રકાશ તરફ જવા [illegible] (B) [illegible]
(C) મૃત્યુમાંથી અમરત્વ તરફ જવા (D) A B C [illegible]

૧૨. જ્યારે મનોવૈજ્ઞાનિક કારણોથી રોગીની [illegible]
[illegible] આપવામાં આવે છે
(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) [illegible]

૧૩. ઝીરોનું અસલી નામ હતું -
(A) [illegible] (B) શૂન્ય (C) [illegible] (D) [illegible]

૧૪. [illegible] સંખ્યાના વિચાર કોણે આપ્યા?
(A) અરબસ્તાન (B) ભારત (C) [illegible] (D) ગ્રીસ

૧૫. કયા ખાદ્યાન્નમાં પ્રોટીનની માત્રા સૌથી વધુ હોય છે?
(A) [illegible] (B) સોયાબીન (C) [illegible] (D) [illegible]

૧૬. ભારતની સૌથી જૂની એન્જિનિયરીંગ કોલેજ કઈ છે?
(A) પુના (B) રૂરકી (C) [illegible] (D) [illegible]

૧૭. ભારતમાં [illegible] ક્યાં આવેલું છે?
(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) [illegible]

૧૮. ભારતની સૌથી જૂની વિજ્ઞાન સંસ્થા છે
(A) ઇન્ડિયન નેશનલ સાયન્સ એકેડમી (B) [illegible]
(C) નેશનલ એકેડેમી ઓફ સાયન્સિસ (D) [illegible]

૧૯. [illegible] નોબલ પુરસ્કાર મેળવનારી મહિલા છે
(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) [illegible]

૨૦. પ્રસિદ્ધ ભારતીય વૈજ્ઞાનિક [illegible] દેન છે -
(A) પ્રાકૃતિક ઉત્પાદન રસાયણશાસ્ત્ર (B) [illegible]
(C) રસાયણિક વિકાસ (D) [illegible]

૨૧. ભારતીય બંધારણસભાએ રાષ્ટ્રધ્વજના [illegible] અપનાવ્યું
(A) ૨૨ જુલાઈ, ૧૯૪૭ (B) [illegible]
(C) ૨૬ જાન્યુઆરી, ૧૯૫૦ (D) [illegible]

૨૨. રાષ્ટ્રગીતના રચયિતા છે
(A) બંકિમચંદ્ર (B) રવીન્દ્રનાથ (C) [illegible] (D) [illegible]

[illegible] અધિવેશનમાં ક્યારે અને ક્યાં ગવાયું ?

(A) [illegible] (B) [illegible] કલકત્તા (C) ૧૯૦૫, બનારસ (D) ૧૯૧૧, કલકત્તા

[illegible] અંકિમચંદ્રની કઈ નવલકથામાંથી લેવામાં આવ્યું છે ?

(A) [illegible] (B) આનંદમઠ (C) શ્રીકાંત (D) આમાંથી એકેય નહિ

૨૫. સૌથી તેજસ્વી ગ્રહ છે -

(A) [illegible] (B) ગુરુ (C) શનિ (D) બુધ

[illegible] માટી બાંધનાર છે

(A) [illegible] (B) સર્પ (C) [illegible] (D) [illegible]

[illegible] નિયંત્રણ તથા પ્રકૃતિના સમતોલન માટે શું કરવું લાભદાયક છે ?

(A) યજ્ઞ (B) વૃક્ષારોપણ (C) બલિવૈશ્વ (D) A,B,C ત્રણેય

[illegible] મુખ્ય કાર્ય છે

(A) [illegible] દિનચર્યા (B) [illegible]

(C) [illegible] દિનચર્યા (D) A,B,C ત્રણેય

[illegible] શ્રીરામ શર્મા આચાર્યજીએ કયા સમાચારપત્રનું સંપાદન કર્યું ?

(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) [illegible]

[illegible] ?

(A) [illegible]સ્વામીએ (B) સ્વામી દયાનંદ (C) પં. શ્રીરામ શર્માજીએ (D) વિનોબા ભાવેએ

૩૧. [illegible] યોજનાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય કયો છે ?

(A) [illegible] ક્રાંતિ (B) આર્થિક ક્રાંતિ (C) [illegible] ક્રાંતિ (D) [illegible] ક્રાંતિ

૩૨. નર્મદાનું ઉદ્ગમસ્થાન છે -

(A) [illegible] (B) અમરકંટક (C) ગંગોત્રી (D) યમનોત્રી

[illegible] ભૂમિ પર શાંતિકુંજ બન્યું છે ?

(A) [illegible] (B) વિશ્વામિત્ર (C) અત્રિ (D) જમદગ્નિ

[illegible] નામ હતું

(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) કાલિન્દી

[illegible] હિમાલયના કોના સાથે મુલાકાત થઈ ?

(A) [illegible] (B) [illegible] (C) ભગીરથ (D) આમાંથી એકેય નહિ

[illegible] મૂર્તિ [illegible] કોણે બહાર કાઢી હતી ?

(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) આદિશંકરાચાર્યે

૩૭. રામકૃષ્ણ મિશનના સ્થાપક કોણ હતા?
(A) શ્રદ્ધાનંદ (B) સ્વામી વિવેકાનંદ (C) સચ્ચિદાનંદ (D) [illegible]

૩૮. 'પૃથ્વીરાજ રાસો'ના રચયિતા કોણ હતા?
(A) નરપત નાલ્હ (B) ચંદ બરદાઈ (C) જગનિક (D) [illegible]

૩૯. અજંતાની પ્રસિદ્ધ ગુફાઓ કયા રાજ્યમાં છે?
(A) ઉત્તરપ્રદેશ (B) મધ્યપ્રદેશ (C) મહારાષ્ટ્ર (D) રાજસ્થાન

૪૦. માનવનું મસ્તિષ્ક છે એક -
(A) વિલક્ષણ કમ્પ્યૂટર (B) કલ્પવૃક્ષ (C) પારસ (D) A,B બંને

૪૧. સમાજની કરોડરજ્જુ છે -
(A) સુસંસ્કારી પરિવાર (B) ધન (C) શિક્ષણ (D) સ્વાધ્યાય

૪૨. પરિવારનિર્માણનો આધાર છે -
(A) પ્રેમ (B) સંસ્કાર (C) વિનમ્રતા (D) A,B,C ત્રણેય

૪૩. મનને નિયંત્રણમાં રાખવાનો કયો ઉપાય ગીતાજીમાં બતાવ્યો છે?
(A) એકાગ્રતા (B) ફક્ત અભ્યાસ (C) ફક્ત વૈરાગ્ય (D) અભ્યાસ અને વૈરાગ્ય બંને

૪૪. ધૃતરાષ્ટ્રને મહાભારતના યુદ્ધનો આંખે દેખ્યો અહેવાલ કોણે સંભળાવ્યો હતો?
(A) શ્રીકૃષ્ણે (B) અર્જુને (C) સંજયે (D) વિદુરજીએ

૪૫. શાંતિ પ્રાપ્ત કરવા માટે સૌથી વધારે જરૂરી છે
(A) સુખ (B) સમૃદ્ધિ (C) સુવિધા (D) [illegible]

૪૬. અવતારનું મુખ્ય કાર્ય હોય છે -
(A) સત્પ્રવૃત્તિ સંવર્ધન (B) દુષ્પ્રવૃત્તિઓના નાશ (C) લીલા પ્રદર્શન (D) A,B બંને

૪૭. સ્વામી વિવેકાનંદના મતે જીવનમાં સાચો અને સંપૂર્ણ [illegible]
(A) ઉદાર બનો (B) જરૂરિયાતવાળાને મદદ કરો
(C) પીડિતોના દુઃખો દૂર કરો (D) A,B,C ત્રણેય

૪૮. એકનાથ રાનડેની કાર્યશૈલીમાં પ્રગટ થતું હતું
(A) ગુરુનું માર્ગદર્શન (B) પિતાની જવાબદારી
(C) માતાનો સ્નેહ (D) A,B,C ત્રણેય

૪૯. દુનિયાએ બીજા ધર્મો માટે ભારતવર્ષ પાસેથી કઈ બાબત શીખવી જોઈએ?
(A) સહિષ્ણુતા (B) સહાનુભૂતિ (C) [illegible] (D) A,B બંને

[illegible] ?

(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) [illegible]

[illegible]

(A) [illegible] (B) [illegible]

(C) [illegible] (D) A,B [illegible]

[illegible]

(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) [illegible]

૫૩. કયા લોકો લાભમાં રહે છે ?

(A) [illegible] (B) શક્તિવાન (C) [illegible] (D) ધનવાન

[illegible] કરવો જોઈએ ?

(A) માનસિક શક્તિના [illegible] ન થવા દો (B) [illegible]

(C) ધનસંપત્તિ ભેગી કરો (D) A,B,C [illegible]

[illegible]

(A) માનસિક શાંતિ (B) બૌદ્ધિક સંતુલન (C) [illegible] (D) A,B [illegible]

[illegible]

(A) [illegible] (B) તીવ્રતા (C) [illegible] (D) A,B,C [illegible]

[illegible]

(A) [illegible] (B) નિષ્ઠા (C) શક્તિ (D) [illegible]

[illegible] આદરણીય સ્થાન [illegible]

(A) [illegible] (B) બ્રહ્મવાદિની (C) ધનવાન (D) A,B [illegible]

[illegible] સંતાનને જન્મ આપી શકે ?

(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) A,B [illegible]

[illegible] સાક્ષાત મૂર્તિ છે, [illegible] કથન કોનું છે ?

(A) [illegible] (B) સુભાષચંદ્ર બોઝનું (C) વિવેકાનંદનું (D) [illegible]

૬૧ ઇન્દિરાની મહત્તા અન્ય નારી પણ આ આદર્શના ગૌરવની હદ નિર્ધારણ [illegible] ?

(A) સેવા (B) સામ્યતા (C) [illegible] (D) A, B [illegible]

૬૨ સમુદ્રની સપાટીથી ગિરનારની ઊંચાઈ કેટલી છે?

(A) [illegible] ફૂટ (B) [illegible] ફૂટ (C) ૨,[illegible] ફૂટ (D) [illegible]

૬૩ ડૉ. ડી. કે. [illegible] પોતાના પ્રયોગથી ગંગાજળમાં કયા રોગાણુ [illegible] ની ગતિ [illegible] કર્યું છે?

(A) [illegible] (B) અતિસાર અને સંગ્રહણીના (C) પ્લેગ તથા કોલેરાના (D) A, B, C [illegible]

૬૪ કાગડાને બગાડ [illegible] કરે ના તેના કારણ [illegible]

(A) [illegible] (B) એકતા (C) [illegible] (D) A, B, C [illegible]

૬૫ ગરોળીનો આહાર છે

(A) માંસભક્ષક (B) કીટભક્ષક (C) સંપૂર્ણ શાકાહારી (D) A, B, C [illegible]

૬૬ કસ્તુરી મૃગ અને બીજા હરણમાં શું અંતર છે?

(A) [illegible] (B) [illegible]

(C) નરના નાભિ નજીક કસ્તુરીગ્રંથિ હોય છે. (D) A, B, C [illegible]

૬૭. રીંછનો પ્રિય ખોરાક છે –

(A) મધમાખી (B) ઊધઈ (C) વ્યાઘ્રભુજ (D) [illegible]

૬૮ હલની કલગી કયા રંગની હોય છે?

(A) ગુલાબ, પીળી અને ભૂખરી (B) ભૂખરી, સફેદ અને લીલી

(C) વાદળી, લીલી અને ભૂરી (D) વાદળી અને જાંબુડિયા રંગની

૬૯ કઈ ભારતીય નાયિકાએ પશુઓ પ્રત્યે ક્રૂરતા [illegible] ચલચિત્રનું કામ કર્યું?

(A) શબાના આઝમી (B) શર્મિલા ટાગોર (C) સ્મિતા પાટીલ (D) [illegible]

૭૦ કયું ભારતીય સંસ્થાન વનીકરણમાં યોગદાન આપવા માટે ઇન્દિરા પ્રિયદર્શિની વૃક્ષમિત્ર પુરસ્કાર આપે છે?

(A) પર્યાવરણ, વન તથા વન્યજીવન વિભાગ (B) અપરંપરાગત ઊર્જાસ્રોત વિભાગ

(C) ભારતીય વનસંશોધન સંસ્થાન (D) A, B, C [illegible]

૭૧. કયા સંસ્થાન દ્વારા પીતાંબર પંત રાષ્ટ્રીય પર્યાવરણ શિષ્યવૃત્તિ આપવામાં આવે?

(A) વિજ્ઞાન તથા ટેકનિકલ વિભાગ (B) અપરંપરાગત ઊર્જાસ્રોત વિભાગ

(C) પર્યાવરણ વિભાગ (D) ભારતીય વન્યજીવન સંસ્થાન

[illegible] ના મનુષ્ય ટેકરી [illegible]

(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) [illegible]

[illegible] જોડવામાં આવ્યાં છે ?

(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) [illegible]

[illegible] વિકૃત થઈ [illegible]

(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) [illegible]

[illegible] કામ ના કરતી [illegible]

(A) [illegible] (B) [illegible]

(C) [illegible] ચિકિત્સા (D) [illegible]

[illegible] જીવનના અર્થ [illegible]

(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) A, B બંને

૭૭. કયું બંધન જીવને બાંધે છે ?

(A) [illegible] (B) દુષ્પ્રવૃત્તિઓ (C) [illegible] (D) A, B બંને

૭૮. દુનિયાના પ્રથમ મહિલા વડાપ્રધાન હતા

(A) માર્ગારેટ થેચર (B) ઇન્દિરા ગાંધી (C) [illegible] (D) [illegible]

[illegible] ' [illegible] ' કોની પંક્તિ છે ?

(A) જાયસી (B) રહીમ (C) કબીરદાસ (D) [illegible]

[illegible] જ્ઞાતિમાં પ્રવેશેલી બુરાઈઓને ત્યાં સુધી રોકી નહિ શકાય, [illegible] સમજતા નહિ થાય

(A) વ્યક્તિના હિત તથા અહિતમાં (B) સમાજના હિત તથા અહિતમાં

(C) પોતાના હિતમાં (D) A, B બંને

[illegible] સામર્થ્ય છે, પ્રભાવ છે, પ્રતિષ્ઠા છે, પરંતુ તેની સાથે છે

(A) [illegible] (B) આવેગ (C) માનસિક વ્યગ્રતા (D) A, B, C [illegible]

[illegible] ભવિષ્યગતમાં તો સર્વદા છે

(A) [illegible] (B) પ્રસન્નતા અને શાંતિ

(C) [illegible] આનંદ (D) A, B, C ત્રણેય

[illegible] કલ્યાણ કરી શકાય ?

(A) [illegible] (B) ઉદારતા (C) સજ્જનતા (D) A, B, C ત્રણેય

૮૪. સંપન્નતાનો આધાર છે -

(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) [illegible]

૮૫. [illegible]

(A) [illegible] (B) [illegible] (C) પોતાને [illegible] (D) [illegible]

૮૬. [illegible]

(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) [illegible]

૮૭. [illegible] જન્મ ક્યાં થયો હતો?

(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) [illegible]

૮૮. [illegible] અંતરીક્ષ યાત્રીનું નામ છે

(A) [illegible] (B) કલ્પના ચાવલા (C) [illegible] (D) [illegible]

૮૯. [illegible] પુરસ્કારનું નામ છે

(A) [illegible] (B) [illegible] પુરસ્કાર (C) [illegible] પુરસ્કાર (D) [illegible]

૯૦. [illegible] સાથે સંકળાયેલ છે?

(A) [illegible] (B) ક્રિકેટ (C) [illegible] (D) [illegible]

૯૧. [illegible] કેટલા છે?

(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) [illegible]

૯૨. [illegible] મનરોગ [illegible] છે?

(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) [illegible]

૯૩. [illegible] કયું છે?

(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) [illegible]

૯૪. [illegible] આધારે [illegible]?

(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) [illegible]

૯૫. [illegible] લાભકારી છે [illegible]

(A) [illegible] (B) [illegible]

(C) [illegible] (D) A,B,C ત્રણેય

૯૬. રામાયણના રચયિતા હતા -

(A) વિશ્વામિત્ર (B) વાલ્મીકિ (C) તુલસીદાસ (D) [illegible]

[illegible] ઈશ્વરને સર્વવ્યાપી તથા ન્યાયકારી માનીને તેમના અનુશાસનને આપણા જીવનમાં ઉતારવાની [illegible] માધ્યમથી શ્રીરામ શર્માજીએ તેને અપનાવવા પર ભાર મૂક્યો છે?

(A) પલાયનવાદ (B) આસ્તિકતા (C) અવતારવાદ (D) કર્મફળનો સિદ્ધાંત

[illegible] મનુષ્ય પોતે જ પોતાનો ભાગ્યવિધાતા છે એ વિશ્વાસના આધારે આપણી માન્યતા છે કે આપણે શ્રેષ્ઠ બનીશું અને બીજાઓને શ્રેષ્ઠ બનાવીશું તો યુગ અવશ્ય બદલાશે. આ સૂત્ર

(A) સાચું છે (B) ખોટું છે

(C) સૂત્રમાં શ્રેષ્ઠની જગ્યાએ ઉત્કૃષ્ટ અને ઉત્કૃષ્ટના જ નામે પ્રકૃષ્ટ લગાવવાથી સૂત્ર સાચું બનશે

(D) બીજું કોઈ

[illegible] પહેલા [illegible] ના પ્રથમ અધ્યક્ષ હતા -

(A) [illegible] (B) સર ફ્રેડરિક હાઈટ

(C) વિઠ્ઠલભાઈ પટેલ (D) ઇબ્રાહીમ રહેમતુલ્લા

૧૦૦. ભારતના પહેલા મુખ્ય ચૂંટણી કમિશનર હતા?

(A) સુકુમાર સેન (B) એસ.પી. સેન વર્મા (C) કે.વી.કે. સુંદરમ (D) નાગેન્દ્રસિંહ

૧૦૧. ભારતના પ્રથમ કાર્યકારી રાષ્ટ્રપતિ હતા

(A) ન્યાયમૂર્તિ હિદાયતુલ્લા (B) વી.વી. ગીરી

(C) ડા. સર્વપલ્લી રાધાકૃષ્ણન (D) બી.ડી. જત્તી

૧૦૨. કાર્યકારી વડાપ્રધાન બનનારા પ્રથમ રાજનેતા હતા -

(A) ગુલઝારીલાલ નંદા (B) લાલબહાદુર શાસ્ત્રી

(C) ઇન્દિરા ગાંધી (D) મોરારજી દેસાઈ

૧૦૩. સ્વતંત્ર ભારતના પહેલા ગૃહમંત્રી હતા -

(A) મૌલાના આઝાદ (B) સરદાર બળદેવસિંહ

(C) સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ (D) રફી અહમદ કિડવાઈ

૧૦૪. શક્તિ મળતા જ ભસ્માસુર બની ગયો

(A) ખુબ પ્રસન્ન (B) મદોન્મત્ત (C) સ્વરક્ષક (D) અમર

૧૦૫. અશુદ્ધ ચિન્તનવાળા લોકો હોય છે

(A) [illegible] (B) વિશ્વકલ્યાણી (C) આત્મઘાતી (D) આત્માનંદી

૧૦૬. પ્રથમ રાષ્ટ્રપતિ ડૉ. રાજેન્દ્રપ્રસાદના જીવનની વિશેષતા હતી -

(A) નમ્રતા (B) આત્મવિશ્વાસ (C) અલ્પભાષી, મિલનપ્રિય (D) A,B,C ત્રણેય

૧૦૭. [illegible]
આવ્યું છે?

(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) B, C [illegible]

૧૦૮. [illegible]
છે તે છે -

(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) A, B [illegible]

૧૦૯. દ્રૌપદી [illegible]?

(A) [illegible] (B) અર્જુન (C) શ્રીકૃષ્ણ (D) [illegible]

૧૧૦. કોયલ શેના કારણે પ્રિય છે?

(A) [illegible] (B) [illegible]

(C) [illegible] (D) A, B [illegible]

૧૧૧. [illegible]?

(A) સાત્વિક (B) [illegible] (C) [illegible] (D) A, B બંને

૧૧૨. ભસ્માસુર હતો -

(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) A, B [illegible]

૧૧૩. [illegible] સિદ્ધાંતોને સ્વીકારતા હતા, [illegible]

(A) સત્ય (B) [illegible] (C) [illegible] (D) A તથા C

૧૧૪. [illegible]?

(A) [illegible] (B) [illegible]

(C) [illegible] (D) [illegible]

૧૧૫. [illegible]?

(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) [illegible]

૧૧૬. [illegible]?

(A) [illegible] (B) [illegible]

(C) રાજેન્દ્રપ્રસાદ (D) [illegible]

૧૧૭. [illegible]?

(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) A, B [illegible]

૧૧૮. [illegible] નિર્માતાએ શું કહ્યું હતું?
(A) [illegible] (B) [illegible] (C) [illegible] (D) A,B,C ત્રણેય

૧૧૯. મનુષ્ય શું ગુમાવવાથી બધું જ ગુમાવી બેસે છે?
(A) સ્વાસ્થ્ય (B) ધન (C) ચરિત્ર (D) આમાંથી એકેય નહિ

૧૨૦. શેની સ્વચ્છતા સૌથી શ્રેષ્ઠ છે?
(A) તનની (B) મનની (C) વચનની (D) સ્થાનની

૧૨૧. ભારતીય સંસ્કૃતિ શેમાં માને છે?
(A) વિવેક (B) તર્ક (C) નુક્તાચીની (D) આમાંથી કોઈ નહિ

૧૨૨. ભારતીય સંસ્કૃતિ આપણને શીખવે છે
(A) પરસ્પર સહયોગ (B) એકતા (C) [illegible] (D) A,B,C ત્રણેય

૧૨૩. ભારતીય સંસ્કૃતિ આપણને પ્રેરણા આપે છે
(A) સદ્‌વિચારોની (B) સત્કર્મોની (C) સદ્‌ભાવોની (D) A,B,C ત્રણેય

૧૨૪. માણસના પતનનું કારણ છે -
(A) અસંયમ (B) દુશ્ચિંતન (C) દુર્વ્યવહાર (D) A,B,C ત્રણેય

૧૨૫. માણસ મહાન બને છે -
(A) ઊંચું પદ મેળવીને (B) ધન મેળવીને (C) નેતા બનીને (D) સત્કર્મોથી

૧૨૬. સફળતાનું રહસ્ય છે -
(A) કાર્ય પ્રત્યે લગની (B) આત્મવિશ્વાસ (C) પુરુષાર્થ (D) A,B,C ત્રણેય

૧૨૭. [illegible] આદ્ય પ્રથમ વેદ છે -
(A) ઋગ્વેદ (B) યજુર્વેદ (C) સામવેદ (D) અથર્વવેદ

૧૨૮. દેવતાઓના શિલ્પી છે -
(A) ધન્વંતરિ (B) શુકદેવ (C) વિશ્વકર્મા (D) દધીચિ

૧૨૯. ભગવાન શ્રીકૃષ્ણના ગુરુનું નામ શું હતું?
(A) દ્રોણાચાર્ય (B) પતંજલિ (C) સાંદીપનિ (D) કૃપાચાર્ય

૧૩૦. વિવેકાનંદ શિલા સ્મારક આવેલું છે
(A) કન્યાકુમારીમાં (B) દિલ્હીમાં (C) કોલકાતામાં (D) ચેન્નઈમાં

૧૩૧. ગુરુનાનકનું જન્મસ્થળ છે -
(A) નાનકાના સાહેબ (B) [illegible] સાહેબ (C) અમૃતસર (D) લાહોર

૧૩૨. કોણે ચાર ધામોની સ્થાપના કરી ?
(A) વેદવ્યાસે (B) વલ્લભાચાર્ય (C) આદિ શંકરાચાર્ય (D) વિશ્વામિત્ર

૧૩૩. સત્યવાદી રાજા તરીકે પ્રખ્યાત છે -
(A) રાજા હરિશ્ચંદ્ર (B) રાજા વિક્રમાદિત્ય (C) રાજા ભોજ (D) રાજા જનક

૧૩૪. પ્રાચીન ભારતના મહાન વ્યાકરણશાસ્ત્રી હતા
(A) ભવભૂતિ (B) પાણિનિ (C) કાલિદાસ (D) કાલિદાસ

૧૩૫. "મન ચંગા તો કથરોટમાં ગંગા" આવું ક્યા સંત કહ્યું હતું ?
(A) તુલસીદાસ (B) સંત કબીર (C) ગુરુ નાનક (D) સંત રૈદાસ

૧૩૬. "સ્વતંત્રતા આપણો જન્મસિદ્ધ અધિકાર છે" આ કોનું કથન છે ?
(A) મહાત્મા ગાંધી (B) લાલા લજપતરાય
(C) બાલ ગંગાધર તિલક (D) આમાંથી કોઈ નહિ

૧૩૭. લોખંડી પુરુષના નામે જાણીતા છે -
(A) વિપિનચંદ્ર પાલ (B) સુભાષચંદ્ર બોઝ
(C) સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ (D) ચંદ્રશેખર આઝાદ

૧૩૮. "તમે મને લોહી આપો, હું તમને આઝાદી આપીશ." કથન કોનું છે ?
(A) મહાત્મા ગાંધીનું (B) સુભાષચંદ્ર બોઝનું (C) તિલકનું (D) ભગતસિંહનું

૧૩૯. કોણાર્કનું સૂર્યમંદિર ક્યાં આવેલું છે ?
(A) બિહારમાં (B) ગુજરાતમાં (C) ઓરિસ્સામાં (D) કાશીમાં

૧૪૦. ભગવાન શ્રીકૃષ્ણે ગીતાનો ઉપદેશ ક્યાં આપ્યો હતો ?
(A) હસ્તિનાપુરમાં (B) પાટલીપુત્રમાં (C) મથુરામાં (D) કુરુક્ષેત્રમાં

૧૪૧. સમર્થ ગુરુ રામદાસના આદેશથી કોણે સિંહાસન ત્યાગ્યું ?
(A) રાણા પ્રતાપ (B) શિવાજી (C) જસવંત (D) ગુરુ ગોવિંદસિંહ

૧૪૨. સંત કબીરના ગુરુ હતા
(A) સ્વામી વિવેકાનંદ (B) રામકૃષ્ણ પરમહંસ
(C) સ્વામી દયાનંદ (D) સ્વામી રામાનંદ

૧૪૩. ડાંગરનો ભંડાર કહેવામાં આવે છે -
(A) છત્તીસગઢને (B) ઝારખંડને (C) આસામને (D) અરુણાચલને

૧૪૪. સિંધુ ખીણની સંસ્કૃતિ સાથે સંકળાયેલ સ્થળ ...
(A) મોહેં-જો-દડો (B) પટનાસી (C) ભીમબેટકા (D) ખજૂરાહો

જવાબો

૧ B	૧૬ B	૩૧ C	૪૬ D	૬૧ D	૭૬ D	૯૧ C	૧૦૬ D	૧૨૧ A	૧૩૬ C
૨ D	૧૭ B	૩૨ B	૪૭ D	૬૨ A	૭૭ D	૯૨ A	૧૦૭ D	૧૨૨ D	૧૩૭ C
૩ A	૧૮ D	૩૩ B	૪૮ D	૬૩ D	૭૮ D	૯૩ C	૧૦૮ D	૧૨૩ D	૧૩૮ B
૪ A	૧૯ C	૩૪ C	૪૯ D	૬૪ D	૭૯ D	૯૪ A	૧૦૯ B	૧૨૪ D	૧૩૯ C
૫ A	૨૦ A	૩૫ A	૫૦ A	૬૫ C	૮૦ D	૯૫ D	૧૧૦ A	૧૨૫ D	૧૪૦ D
૬ D	૨૧ A	૩૬ D	૫૧ D	૬૬ D	૮૧ D	૯૬ B	૧૧૧ D	૧૨૬ D	૧૪૧ B
૭ D	૨૨ B	૩૭ B	૫૨ B	૬૭ B	૮૨ D	૯૭ D	૧૧૨ D	૧૨૭ A	૧૪૨ D
૮ A	૨૩ D	૩૮ B	૫૩ A	૬૮ B	૮૩ D	૯૮ C	૧૧૩ D	૧૨૮ C	૧૪૩ A
૯ A	૨૪ B	૩૯ C	૫૪ A	૬૯ D	૮૪ A	૯૯ B	૧૧૪ A	૧૨૯ C	૧૪૪ A
૧૦ D	૨૫ A	૪૦ D	૫૫ D	૭૦ A	૮૫ D	૧૦૦ A	૧૧૫ C	૧૩૦ A	
૧૧ D	૨૬ D	૪૧ A	૫૬ D	૭૧ C	૮૬ D	૧૦૧ B	૧૧૬ C	૧૩૧ A	
૧૨ B	૨૭ D	૪૨ D	૫૭ B	૭૨ B	૮૭ A	૧૦૨ A	૧૧૭ A	૧૩૨ C	
૧૩ B	૨૮ D	૪૩ D	૫૮ D	૭૩ B	૮૮ B	૧૦૩ C	૧૧૮ D	૧૩૩ A	
૧૪ B	૨૯ A	૪૪ C	૫૯ D	૭૪ D	૮૯ B	૧૦૪ B	૧૧૯ C	૧૩૪ B	
૧૫ B	૩૦ C	૪૫ D	૬૦ A	૭૫ D	૯૦ C	૧૦૫ C	૧૨૦ B	૧૩૫ D	

Answer Sheet No.

Gyan [illegible] OMR Sheet

INSTRUCTIONS FOR MARKING OMR

(2) Course Code

(3) Name of Candidate

(4) Father Name

અમારો યુગનિર્માણ સત્સંકલ્પ

1. [illegible] ઉતારીશું.
2. [illegible]
3. [illegible] રાખીશું.
4. ઇન્દ્રિયસંયમ, અર્થસંયમ [illegible]
5. [illegible]
6. [illegible] સમાજ પ્રત્યે વફાદાર રહીશું.
7. [illegible]
8. [illegible]
9. [illegible]
10. [illegible] સદ્વિચારો અને સત્કર્મો દ્વારા કરીશું.
11. [illegible]
12. આપણે નર-નારી પ્રત્યે પવિત્ર દૃષ્ટિ રાખીશું.
13. [illegible] સમય, પ્રભાવ, જ્ઞાન, પુરુષાર્થ અને ધનનો એક ભાગ નિયમિત [illegible]
14. [illegible]
15. [illegible] સંપૂર્ણ રસ લઈશું.
16. [illegible]
17. [illegible]
18. [illegible] આપણને સંપૂર્ણ વિશ્વાસ છે

ધર્મ અને અધ્યાત્મનાં ક્ષેત્રોમાં બહુ પહેલેથી જ પુરુષોનો અધિકાર ચાલ્યો આવે છે. એના પરિણામે તેમાં પાખંડ તથા ભ્રમસિવાય બીજું કાંઈ બચ્યું નથી. મેલ ધોનારો સાબુ જ જો કોલસાના ભૂકાથી બનેલો હોય તો તેનાથી સ્વચ્છતાનું લક્ષ્ય કદાપિ પૂરું ન થઈ શકે. આ ક્ષેત્રમાં હવે નારીએ જ નેતૃત્વ કરવું જોઈએ. ઈશ્વરે તેની રચના દિવ્યતાનો સમાવેશ કરીને કરી છે. આજની ગઈ ગુજરી સ્થિતિમાં પણ તે પુરુષની તુલનામાં આદર્શવાદ તથા ઉત્કૃષ્ટતાનો નિર્વાહ ખૂબ સારી રીતે કરી રહી છે. આ તેની સહજ પ્રકૃતિ અને ઈશ્વરે તેને આપેલી વિશિષ્ટ વિભૂતિ છે. પુરુષ ખૂબ શ્રમકરીને જે આધ્યાત્મિક સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરી શકે છે તે નારીને ખૂબ સહજ રીતે પ્રાપ્ત થાય છે. આસ્તિકતા, આધ્યાત્મિકતા અને ધાર્મિકતાનાં જે લક્ષણો તત્ત્વદર્શીઓએ બનાવ્યાં છે તેમાંનાં મોટાભાગનાં નારીના સ્વભાવમાં સહજરૂપે જ સમાયેલાં જોવા મળે છે. હું એવા ઉજ્જવળ ભવિષ્યનું સ્વપ્ન જોઉં છું, જેમા આગામી દિવસોમા નારી સંસારના ભાવનાક્ષેત્રનું નેતૃત્વ કરી રહી હશે અને ભૌતિક ક્ષેત્રમા સુવ્યવસ્થાનો મજબૂત પાયો નાખી રહી હશે.

– પં. શ્રીરામ શર્મા આચાર્ય

Code No.

NA

ભારતીય સંસ્કૃતિ જ્ઞાનપરીક્ષા - ૨૦૧૭

શાંતિકુંજ, હરિદ્વાર (ઉત્તરાખંડ)

પ્રશ્નપત્ર ધોરણ - ૮ (સંસ્કૃતિ સુવાસ)

કુલ ગુણ - ૧૦૦
સમય : ૧ કલાક
રોલ નં.............

પરીક્ષાર્થીને સૂચના :

૧. બધા પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. દરેક પ્રશ્નનો એક ગુણ છે. ઓ.એમ.આર.શીટમાં સાચા જવાબવાળો ગોળો ભરો.
૨. ટાઈબ્રેકર પ્રશ્નોના જવાબ પણ લખવાના છે. તેમના ગુણ જુદા છે.

---

૧. પ્રજાપતિએ મનુષ્યની સુખવૃદ્ધિ માટે કોને જોડી દીધો ?
(A) યજ્ઞને (B) પ્રાર્થનાને (C) મનોરંજનને (D) અહંકારને

૨. સંતમાં કયા ગુણો હોય છે ?
(A) વાચાળતા (B) સેવાપરાયણતા (C) દાન આપવાની વૃત્તિ (D) B,C બંને

૩. કયા મોરચે અંગ્રેજ સેનાપતિ હ્યુરોજનો રાણી લક્ષ્મીબાઈ સાથે સખત સંઘર્ષ થયો ?
(A) કાલ્પી (B) ગ્વાલિયર (C) ઝાંસી (D) A,B,C ત્રણેય

૪. કયો વાર મુસ્લિમોનો પવિત્ર દિવસ હોય છે ?
(A) સોમવાર (B) શુક્રવાર (C) શનિવાર (D) રવિવાર

૫. મહંમદ પયગંબરે કોને શક્તિશાળી માણસ કહ્યો છે ?
(A) શારીરિક રીતે તંદુરસ્ત (B) ઉચ્ચ પદે બિરાજેલા (C) ક્રોધ પર વિજય મેળવનારને (D) અહંકારીને

૬. મહાત્મા ગાંધીજીએ માદક દ્રવ્યોને માણસ માટે કેવાં ગણાવ્યાં છે ?
(A) હાનિકારક (B) લાભકારી (C) અસરહીન (D) આમાંથી એકેય નહિ

૭. અનીતિ તથા અત્યાચારથી કમાયેલું ધન શેનું કારણ બને છે ?
(A) પતન (B) અકાળ મૃત્યુ (C) અપયશ (D) A,B,C ત્રણેય

૮. કયું જોડકું ખોટું છે ?
(A) લક્ષ્મીબાઈ-ઝાંસી (B) મીરાબાઈ-ગ્વાલિયર (C) અહલ્યાબાઈ-માળવા (D) દુર્ગાવતી-મંડલા

૯. ઓમકારેશ્વરમાં બાર જ્યોતિર્લિંગોમાંથી કયું આવેલું છે ?
(A) નાગેશ્વર (B) ઓમકારેશ્વર (C) અમલેશ્વર (D) B,C બંને

૧૦. પર્યટન સ્થળ ખજૂરાહો પહેલાં કયા નામે ઓળખાતું હતું ?
(A) ખજૂરપુરા (B) ખજૂરવાહિકા (C) ખજૂરનગર (D) A,B બંને

૧૧. ઉજ્જયિની પાસેથી દેશાંતર શૂન્યરેખા શરૂ થાય છે, તેથી તે પૃથ્વીનું શું કહેવાય છે ?
(A) કેન્દ્રબિંદુ (B) નાભિપ્રદેશ (C) શક્તિકેન્દ્ર (D) A,B,C ત્રણેય

૧૨. મધ્યપ્રદેશનાં પર્યટન સ્થળોનું કયું જોડકું સાચું નથી ?
(A) સાંચી-બૌદ્ધ સ્તૂપ (B) ભેડાઘાટ-પાણીનો ધોધ (C) પંચમઢી-ભવ્ય કિલ્લો (D) ભીમ બેઠકા-પુરાતત્ત્વીય વિશ્વધરોહર

૧૩. મધ્યપ્રદેશમાં જન્મેલા મહામાનવોનું કયું જોડકું ખોટું છે ?
(A) ચંદ્રશેખર આઝાદ-ક્રાંતિકારી (B) વિક્રમાદિત્ય - સમ્રાટ
(C) કાલીદાસ - મહાકવિ (D) આર્યભટ્ટ - ખગોળશાસ્ત્રી

૧૪. કયા પશુનું દૂધ સંપૂર્ણ આહાર કહેવાય છે ?
(A) બકરી (B) ઊંટડી (C) ભેંસ (D) ગાય

૧૫. કઈ ગાયનું દૂધ ત્રિદોષનાશક ગણાય છે ?
(A) ભાભરી ગાય (B) કાળી (C) ધોળી (D) લાલ

૧૬. ભારતીય સંસ્કૃતિનાં ગુરુ તથા ગીતા ઉપરાંત બીજાં કયાં આધારભૂત તત્ત્વો છે ?
(A) ગંગા (B) ગાયત્રી (C) ગૌ (D) A,B,C ત્રણેય

૧૭. માર્કોની પહેલાં કયા ભારતીયે તાર વગર સંદેશો મોકલવાનો સફળ પ્રયોગ કર્યો હતો ?
(A) ભાસ્કરાચાર્ય (B) જગદીશચંદ્ર બોઝે (C) આર્યભટ્ટે (D) બ્રહ્મગુપ્તે

૧૮. જગદીશચંદ્ર બોઝે વનસ્પતિના અભ્યાસ માટે કયું યંત્ર બનાવ્યું હતું ?
(A) ફોટોમીટર (B) કાર્ડિયોગ્રાફ (C) રેઝોનેન્ટ રેકોર્ડર (D) સિસ્મોગ્રાફ

૧૯. શિવાજીને ગામડાની વૃદ્ધા પાસેથી શો બોધ મળ્યો ?
(A) ઉતાવળ ન કરવી (B) પહેલાં નાનાં લક્ષ્ય આપવાં (C) શક્તિનો સંચય કરવો (D) A,B,C ત્રણેય

૨૦. જેલમાં રહેલા ચંદ્રશેખર આઝાદને જોઈ ચોકીદાર શાથી નવાઈ પામ્યો ?
(A) તે ગાઢ નિંદ્રામાં હતા (B) તેમના શરીરમાંથી પરસેવો વહેતો હતો
(C) દંડબેઠક કરતા હતા (D) B,C બંને

૨૧. ચંદ્રશેખરની પીઠ પર નેતરની લાઠી પડતી ત્યારે તેઓ શું બોલતા હતા ?
(A) ભારતમાતાકી જય (B) ખૂબ વાગે છે (C) ના મારશો (D) આમાંથી એકેય નહિ

૨૨. અગ્નિની પૂજા કરે છે -
(A) આર્યસમાજીઓ (B) પારસીઓ (C) યહુદીઓ (D) A, B બંને

૨૩. સ્વસ્તિકના ચિહ્નનો અર્થ છે -
(A) ચિરંતન સત્ય (B) શાશ્વત શાંતિ (C) અનંત સૌંદર્ય (D) A,B,C ત્રણેય

૨૪. પર્વો પર આંગણામાં રંગોળી બનાવવાની પરંપરા ક્યાં વધારે જોવા મળે છે ?
(A) ઓરિસ્સામાં (B) મહારાષ્ટ્રમાં (C) ગુજરાતમાં (D) B,C બંને

૨૫. મંદબુદ્ધિમાં ઘટાડો થાય છે -
(A) મનોરંજનથી (B) પૌષ્ટિક ખોરાકથી (C) વ્યાયામથી (D) સારા સાહિત્યના વાંચનથી

૨૬. ગીતામાં ભગવાન કૃષ્ણે સ્વાધ્યાયને શું કહ્યો છે ?
(A) સામાન્ય કાર્ય (B) વાણીનું તપ (C) મનોરંજન (D) સમયનો સદુપયોગ

૨૭. સાહિત્ય સમાજનું શું કહેવાય છે ?
(A) પ્રતિરૂપ (B) પૂરક (C) પ્રતિદ્વંદ્વી (D) દર્પણ

૨૮. સદ્સાહિત્ય બાળકોને શેની પ્રેરણા આપે છે ?
(A) શ્રેષ્ઠ ચરિત્રની (B) શ્રેષ્ઠ ચિંતનની (C) શ્રેષ્ઠ આચરણની (D) A,B,C ત્રણેય

૨૯. અમેરિકાના ક્યા રાષ્ટ્રપતિ સંયમનું ચુસ્ત પાલન કરતા હતા ?
(A) જ્યોર્જ બુશ (B) અબ્રાહમ લિંકન (C) જ્યોર્જ વોશિંગટન (D) ઓબામા

૩૦. મનને કુવિચારો અને દુર્ભાવનાથી બચાવવા માટે શું કરવું જોઈએ ?
(A) સ્વાધ્યાય (B) સત્સંગ (C) મનોરંજન (D) A,B બંને

૩૧. સેન્ટ્રલ હિંદુ કોલેજને કોણે હિંદુ વિશ્વવિદ્યાલયમાં ફેરવી નાખી હતી ?
(A) મદનમોહન માલવીય (B) લાલબહાદુર શાસ્ત્રી (C) પુરુષોત્તમદાસ ટંડન (D) સરદાર પટેલ

૩૨. ઈ.સ. ૧૯૦૭માં કોને થિયોસોફિકલ સોસાયટીના પ્રમુખ બનાવવામાં આવ્યાં હતાં ?
(A) એની બેસન્ટ (B) કસ્તુરબા ગાંધી (C) કમલા નહેરુ (D) મધર ટેરેસા

૩૩. દાર્જિલિંગમાં મૃત્યુ સમયે નિવેદિતાએ કઈ પ્રાર્થના કરી હતી ?
(A) અસતો મા સદ્ગમય (B) તમસો મા જ્યોતિર્ગમય (C) મૃત્યોર્મા અમૃતંગમય (D) A,B,C ત્રણેય

૩૪. ભારતના બુલબુલ તરીકે કોણ ઓળખાતું હતું ?
(A) સરોજિની નાયડુ (B) ફ્લોરેન્સ નાઈટિંગલ (C) એની બેસન્ટ (D) ભગિની નિવેદિતા

૩૫. સદ્ગુરુ ઉપદેશ આપે છે -
(A) અંધકારથી પ્રકાશ તરફ જાઓ (B) અસત્યથી સત્ય તરફ જાઓ
(C) મૃત્યુથી અમરતા તરફ જાઓ (D) A,B,C ત્રણેય

૩૬. ક્રમાત્મક સંખ્યાનો વિચાર આપ્યો - (A) અરબસ્તાને (B) ભારતે (C) ઈટાલીએ (D) ગ્રીસે

૩૭. શેમાં પ્રોટીનનું પ્રમાણ વધારે હોય છે ?
(A) કોદરા (B) સોયાબીન (C) ઘઉં (D) મકાઈ

૩૮. બેવાર નોબેલ ઈનામ મેળવનારી સ્ત્રી હતી -
(A) [illegible] (B) ડોરોથી હોજકિસ (C) મેડમ ક્યુરી (D) બાર્બરા મેક્લિન્ટોક

૩૯. સૌથી તેજસ્વી ગ્રહ છે -
(A) શુક્ર (B) ગુરુ (C) શનિ (D) બુધ

૪૦. પ્રદૂષણને રોકવા તથા પ્રકૃતિ સંતુલન માટે શું લાભકારક છે ?
(A) યજ્ઞ અગ્નિહોત્ર (B) વૃક્ષઉછેર (C) બલિવૈશ્વ (D) A,B,C ત્રણેય

૪૧. પ. શ્રીરામ શર્મા આચાર્યજીએ આગરામાં ક્યા સમાચારપત્રનું સંપાદનકાર્ય કર્યું ?
(A) સૈનિક (B) ઉજાલા (C) નવભારત ટાઈમ્સ (D) અમર ઉજાલા

૪૨. નર્મદા નદીનું ઉદ્ગમસ્થળ છે - (A) મૈનાક પર્વત (B) અમરકંટક (C) ગંગોત્રી (D) યમનોત્રી

૪૩. પાણિનિની હિમાલયમાં કોની સાથે મુલાકાત થઈ હતી ?
(A) ઈશ્વરદેવ (B) શાંતિદેવ (C) ભગીરથ (D) એકેય નહિ

૪૪. રામકૃષ્ણ મિશનની સ્થાપના કોણે કરી હતી ?
(A) શ્રદ્ધાનંદે (B) વિવેકાનંદે (C) સત્યમિત્રાનંદે (D) પરમહંસે

૪૫. 'પૃથ્વીરાજ રાસો'ના કવિ હતા - (A) નરપત નાલ્હ (B) ચંદ વરદાયી (C) જગનિક (D) ગોરખનાથ

૪૬. અજંતાની ગુફાઓ ક્યાં આવેલી છે ? (A) ઉત્તરપ્રદેશમાં (B) મધ્યપ્રદેશમાં (C) મહારાષ્ટ્રમાં (D) છત્તીસગઢમાં

૪૭. સમાજની કરોડરજ્જુ છે - (A) સુસંસ્કારી કુટુંબ (B) ધન (C) શિક્ષણ (D) સ્વાસ્થ્ય

૪૮. પરિવાર નિર્માણનો આધાર છે -(A) પ્રેમ (B) સહકાર (C) વિનમ્રતા (D) A,B,C ત્રણેય

૪૯. ધૃતરાષ્ટ્રને મહાભારત યુદ્ધની આંખે જોયેલી સ્થિતિ કોણે બતાવી હતી ?
(A) શ્રીકૃષ્ણે (B) અર્જુને (C) સંજયે (D) દુર્યોધને

૫૦. શાંતિ મેળવવા માટે સૌથી વધારે જરૂરી છે -(A) સુખ (B) સમૃદ્ધિ (C) સુવિધા (D) સંયમ

૫૧. દુનિયાએ બીજા ધર્મો માટે ભારત પાસેથી શું શીખવું જોઈએ ?
(A) સહિષ્ણુતા (B) સહાનુભૂતિ (C) નીરસતા (D) A,B બંને

૫૨. આયુર્વેદ તથા યોગ આપણને શું શીખવે છે ?
(A) શરીરને રોગમુક્ત કરવાનું (B) મનને તણાવમુક્ત કરવાનું (C) આત્માને પરમાત્મા સાથે જોડવાનું (D) A,B બંને

૫૩. શેના દ્વારા મનુષ્ય વિકટ પરિસ્થિતિનો સામનો કરી શકે છે ?
(A) માનસિક શાંતિ (B) બૌદ્ધિક સંતુલન (C) ધનસંપત્તિનો સંચય (D) A,B,C ત્રણેય

૫૪. ઈંદોરની મહારાણી બનવા છતાં અહલ્યાબાઈએ શેનો ત્યાગ નહોતો કર્યો ?
(A) સેવા (B) સૌમ્યતા (C) સરળતા તથા સાદગી (D) A,B,C ત્રણેય

૫૫. કોઈપણ સમાજ શેના દ્વારા ઉન્નતિ કરી શકે છે ?
(A) આંતરિક સંગઠન (B) એકતા (C) પ્રેમ અને સહયોગ (D) A,B,C ત્રણેય

૫૬. મસૂરીની ટેકરીઓ ક્યા કારણે નષ્ટ થઈ રહી છે ?
(A) વૃક્ષોના નિકંદનથી (B) ખાણોના કારણે (C) ખેતીના લીધે (D) મીલોના કારણે

૫૭. "પરાધીન સપનેહુ સુખ નાહીં" કોની પંક્તિ છે ?
(A) જાયસી (B) રહીમ (C) કબીર (D) તુલસીદાસ

૫૮. ક્યા ગુણથી લોકકલ્યાણ થઈ શકે ?(A) સંયમશીલતા (B) ઉદારતા (C) સજ્જનતા (D) A,B,C ત્રણેય

૫૯. પ્રથમ ભારતીય મહિલા અંતરીક્ષયાત્રીનું નામ છે -
(A) જુહી ચાવલા (B) કલ્પના ચાવલા (C) સૌદામિની (D) સુનિતા વિલિયમ્સ

૬૦. જુદી જુદી રમતોમાં સર્વોત્તમ ખેલાડીને કયો પુરસ્કાર મળે છે ?
(A) કલિંગ પુરસ્કાર (B) અર્જુન પુરસ્કાર (C) નોબેલ પુરસ્કાર (D) ભારતરત્ન

૬૧. ભૂકંપના ઝટકા શેનાથી મપાય ?
(A) ગ્રેવીમીટર (B) ક્વિક રેકોર્ડર (C) સિસ્મોગ્રાફ (D) ગ્રેવિટી રેકોર્ડર *

૬૨. ક્યા દેશના વ્યાપારી સંબંધો સિંધુખીણ સાથે હતા ?
(A) ઈરાન (B) ઇરાક (C) લીબિયા (D) મ્યાનમાર

૬૩. રામાયણ કોણે લખ્યું હતું ? (A) વિશ્વામિત્રે (B) વાલ્મીકિએ (C) તુલસીદાસે (D) કાલીદાસે

૬૪. અસંસ્કારી ચિત્તવાળા લોકો કેવા હોય છે ?
(A) આત્મકલ્યાણી (B) વિશ્વકલ્યાણી (C) આત્મઘાતી (D) આત્માનંદી

૬૫. ડૉ. રાજેન્દ્રપ્રસાદના જીવનની મોટી વિશેષતા હતી -
(A) સરળતા (B) આત્મવિશ્વાસ (C) અલ્પભાષી, શિસ્તપ્રિય (D) A,B,C ત્રણેય

૬૬. દ્રૌપદી સ્વયંવરમાં કોણે લક્ષ્યવેધ કર્યો હતો ?(A) કર્ણે (B) અર્જુને (C) દુર્યોધને (D) ભીમે

૬૭. ચાણક્યની આવકનો સ્રોત હતો -
(A) પુસ્તકલેખન (B) શિક્ષણકાર્ય (C) રાજ્ય તરફથી મળતું વેતન (D) A,B બંને

૬૮. શું ખોવાથી માણસ બધું જ ગુમાવી દે છે ?
(A) સ્વાસ્થ્ય (B) ધન (C) ચારિત્ર્ય (D) આમાંથી એકેય નહિ

૬૯. શેની સ્વચ્છતા સૌથી મહત્વની છે ? (A) તનની (B) મનની (C) ઘરની (D) વસ્ત્રોની

૭૦. ભારતીય સંસ્કૃતિ શેમાં માને છે ? (A) વિવેકમાં (B) તર્કમાં (C) દોષો જોવામાં (D) એકેય નહિ

૭૧. મનુષ્ય શેનાથી મહાન બને છે ?
(A) ઊંચું પદ મેળવીને (B) ધનથી (C) નેતા બનવાથી (D) સત્કર્મોથી

૭૨. સફળતાનું રહસ્ય છે -
(A) કાર્ય પ્રત્યે લગની (B) આત્મવિશ્વાસ (C) પુરુષાર્થ (D) A,B,C ત્રણેય

૭૩. કલા તથા શિલ્પના દેવ છે -(A) ધન્વંતરિ (B) શુકદેવ (C) વિશ્વકર્મા (D) ઇન્દ્ર

૭૪. શ્રીકૃષ્ણના ગુરુ કોણ હતા ?
(A) દ્રોણાચાર્ય (B) પતંજલિ (C) સાંદીપનિ (D) કૃપાચાર્ય

૭૫. ગુરુ નાનકનું જન્મસ્થળ છે -
(A) નાનકાના સાહેબ (B) બાબા ડેરા સાહેબ (C) અમૃતસર (D) લાહોર

૭૬. ચાર ધામોની સ્થાપના કરી -
(A) વેદવ્યાસે (B) વલ્લભાચાર્યે (C) આદિ શંકરાચાર્યે (D) વિશ્વામિત્રે

૭૭. સત્યવાદી રાજા તરીકે પ્રસિદ્ધ છે -
(A) રાજા હરિશ્ચંદ્ર (B) રાજા વિક્રમાદિત્ય (C) રાજા ભોજ (D) રાજા ભર્તૃહરિ

૭૮. પ્રાચીન ભારતના મહાન વ્યાકરણાચાર્ય હતા -
(A) ભવભૂતિ (B) પાણિનિ (C) કાલીદાસ (D) કૌટિલ્ય

૭૯. "સ્વતંત્રતા આપણો જન્મસિદ્ધ અધિકાર છે." આવું કોણે કહ્યું હતું ?
(A) ગાંધીજીએ (B) લાલા લજપતરાયે (C) બાલગંગાધર તિલકે (D) જમશેદજી તાતાએ

૮૦. લોખંડી પુરુષ તરીકે ઓળખાય છે -
(A) બિપિનચંદ્ર પાલ (B) સુભાષચંદ્ર બોઝ (C) વલ્લભભાઈ પટેલ (D) ચંદ્રશેખર આઝાદ

૮૧. કોણાર્કનું સૂર્યમંદિર ક્યાં આવેલું છે ?
(A) બિહારમાં (B) ગુજરાતમાં (C) ઓરિસ્સામાં (D) દિલ્લીમાં

૮૨. શ્રીકૃષ્ણે ગીતાનો ઉપદેશ ક્યાં આપ્યો હતો ?
(A) હસ્તિનાપુરમાં (B) પાટલીપુત્રમાં (C) ઇન્દ્રપ્રસ્થમાં (D) કુરુક્ષેત્રમાં

૮૩. સંત કબીરના ગુરુ હતા -
(A) વિવેકાનંદ (B) રામકૃષ્ણ પરમહંસ (C) ગોવિંદપાદ (D) રામાનંદ

૮૪. ડાંગરનો કોઠાર કહેવાય છે - (A) છત્તીસગઢ (B) ઝારખંડ (C) કેરળ (D) ઓરિસ્સા

૮૫. સિંધુખીણની સંસ્કૃતિ સાથે સંબંધિત નગર છે -
(A) મોહેન જો દડો (B) પંચમઢી (C) ભીમબેઠકા (D) ખજુરાહો

૮૬. વિરોધી ભાવનું જોડકું છે -
(A) દાન-દયા (B) સૌહાર્દ-સહકાર (C) કરુણા-પ્રેમ (D) ધૈર્ય - ઉત્તેજના

૮૭. પંચનદની નદી નથી - (A) સતલજ (B) નર્મદા (C) રાવી (D) ચિનાબ

૮૮. યોગનો વિચાર તથા નિયમો સૌપ્રથમ કોણે આપ્યા ?
(A) ભોજે (B) વશિષ્ઠે (C) પતંજલિએ (D) ભારદ્વાજે

૮૯. રાજ્ય - રાજધાનીનું કયું જોડકું સાચું નથી ?
(A) કર્ણાટક-બેંગલોર (B) ઉત્તરાખંડ-શિમલા (C) ઝારખંડ-રાંચી (D) નાગાલેન્ડ-કોહિમા

૯૦. કયા ઋષિએ કહ્યું હતું કે પૃથ્વી પોતાની ધરી પર ફરે છે ?
(A) આર્યભટ્ટ (B) વરાહમિહિર (C) નાગાર્જુન (D) બ્રહ્મગુપ્ત

૯૧. કાલીદાસની રચના છે - (A) મુદ્રારાક્ષસ (B) કાદંબરી (C) શાકુંતલમ્ (D) મહાભારત

૯૨. કયા રાજ્યનું લોકનૃત્ય 'પનિહારી' છે ?(A) રાજસ્થાન (B) તમિલનાડુ (C) પંજાબ (D) કેરળ

૯૩. સંયુક્ત રાષ્ટ્રમહાસભામાં કયા ભારતીય પ્રતિનિધિએ પહેલી વાર હિન્દીમાં ભાષણ આપ્યું ?
(A) પાર્થ સારથી (B) વિજ્યાલક્ષ્મી પંડિત (C) અટલબિહારી બાજપેયી (D) જવાહરલાલ નહેરુ

૯૪. ફતેહપુર સિક્રીની સ્થાપના કરી હતી -
(A) જહાંગીરે (B) શાહજહાંએ (C) હુમાયુએ (D) અકબરે

૯૫. રાષ્ટ્રીય પક્ષી છે - (A) બતક (B) કોયલ (C) હંસ (D) મોર

૯૬. દ્રોણાચાર્ય પુરસ્કાર કયા વિષયમાં અપાય છે ? (A) સાહિત્ય (B) ખેતી (C) રમતો (D) વિજ્ઞાન

૯૭. કોનો જન્મદિવસ 'શિક્ષક દિન' તરીકે ઉજવાય છે ?
(A) ડૉ. રાજેન્દ્રપ્રસાદ (B) ડૉ. રાધાકૃષ્ણન (C) ઝાકિર હુસેન (D) શંકરદયાળ શર્મા

૯૮. ગંગાશુદ્ધિ યોજનાનું નામ છે -
(A) પૂતગંગા અભિયાન (B) નિર્મલગંગા અભિયાન (C) ગંગા શુદ્ધીકરણ (D) નમામિ ગંગે

૯૯. મહર્ષિ અરવિંદનું સાધનાસ્થળ છે -
(A) મદુરાઈ (B) પોંડિચેરી (C) રામેશ્વરમ (D) તાંજાવુર

૧૦૦. થિમ્પુ કયા દેશની રાજધાની છે ?
(A) ભુતાન (B) નેપાળ (C) બાંગલાદેશ (D) મ્યાનમાર

ટાઈબ્રેકર પ્રશ્નો :- બધા પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.

૧. પ્રાણાયામની ચાર ક્રિયાઓ જણાવો.

૨. લખનૌ, હોશંગાબાદ, દિલ્હી, અમદાવાદ કઈ નદીઓના કિનારે આવેલાં છે ?

૩. ચેમ્પિયન્સ ટ્રોફી, સંતોષ ટ્રોફી, દિલીપ ટ્રોફી, સૈયદ મોદી ઇન્ટરનેશનલ કઈ રમતો સાથે સંબંધિત છે ?

૪. ચાર કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોનાં નામ લખો.

૫. સપ્તપુરીઓમાંથી ગમે તે ચારનાં નામ લખો.